

Geïntegreerd jaardocument 2018

Juni 2019

Leidse instrumentmakers School
Einsteinweg 61
2333 CC Leiden
www.lis.nl

Voorwoord

Het jaar 2018 was voor de Leidse instrumentmakers School (LiS) een jaar waarin vooral de nadruk lag op verdere professionalisering en kwaliteitsborging. Na enkele jaren van snelle veranderingen zoals de verdubbeling van de faciliteiten en de groei van het aantal studenten, is 2018 vooral gebruikt om de organisatie en de manier van werken aan te passen. Dit veranderproces zal naar verwachting nog tot ruim in 2020 doorgaan.

Gelukkig is de financiële situatie van de LiS gezond en toereikend om de daartoe noodzakelijke investeringen in mensen en machines te kunnen doen. Het invulling geven aan de overheidseisen van de nieuwe kwaliteitsagenda, het verbeteren van het examineringsproces, het aantrekken van een nieuwe controller, het ontwikkelen van nieuwe specialisaties, het aanpassen van het onderwijs aan twee doorstroommomenten per jaar, en het extern begeleiden van organisatorische veranderingen zijn voorbeelden van deze investeringen.

Het lijkt erop dat het vanaf schooljaar 2018/19 verplichte bindend studieadvies (BSA) slechts een gering effect zal hebben op de uitval na het eerste jaar, en zonder dat de kwaliteit van toekomstige Research Instrumentmakers wordt aangetast. Dit aspect is voor de LiS van groot belang, want het beperken van het aantal ongediplomeerde schoolverlaters correspondeert niet noodzakelijkwijs met een hoge afstudeerkwaliteit. We zijn er trots op dat de LiS als kleine vakschool de hoge afstudeerkwaliteit kan blijven realiseren binnen de door de overheid opgelegde kaders en de daaraan gerelateerde bekostiging. Dit vereist voortdurende grote inzet en alertheid van management, personeel en natuurlijk van de studenten.

Nadat de directeur Dick Harms te kennen gaf in de loop van 2019 met pensioen te willen gaan is het bestuur in 2018 gestart met de sollicitatieprocedure voor het aantrekken van een nieuwe directeur. Naast het bestuur hebben vertegenwoordigers van de studenten, het personeel, het management en de Raad van Toezicht bijgedragen aan een breed gedragen en succesvolle invulling van de directiefunctie. Per 1 maart 2019 is mevrouw ir. Godelieve Bun begonnen als nieuwe directeur van de LiS. Wij heten haar van harte welkom.

Het Bestuur van de Stichting LiS

Leeswijzer

Voor u ligt het geïntegreerd jaardocument van de Leidse instrumentmakers School. Wij informeren u daarin over de gang van zaken in 2018. Het bestaat uit twee delen, A en B.

Deel A met als eerste hoofdstuk 'De School', bespreekt onze missie en de organisatiestructuur. Het hoofdstuk wordt afgesloten met enkele markante gebeurtenissen in het afgelopen jaar. Hoofdstuk 2 gaat over de LiS studenten en het onderwijs in het studiejaar 2017-2018. In hoofdstuk 3 staan de medewerkers centraal. Hoofdstuk 4 beschrijft onder de noemer publiek-private samenwerking de relatie met het bedrijfsleven en de semioverheid, en de speciale rol die de stichting LiS TOP hierbij speelt.

Deel B begint met de financiële verantwoording in hoofdstuk 5. Hoofdstuk 6 bevat de continuïteitsparagraaf. Het verslag van de Raad van Toezicht staat in de eerste bijlage. Het uitgebreide financiële verslag is in een afzonderlijk stuk vastgelegd.

Dit gehele geïntegreerde jaardocument, inclusief het complete financiële verslag, is voor iedereen op onze website als pdf-bestand beschikbaar.

Instelling	Leidse instrumentmakers School (LiS) Einsteinweg 61, 2333 CC Leiden
Telefoon	071 5681168
E-mail	info@lis.nl
Website	www.lis.nl

Inhoudsopgave

Deel A

Voorwoord.....	2
Leeswijzer	3
1 De school.....	5
1.1 De Leidse instrumentmakers School	5
1.2 Visie en ambitie	5
1.3 Strategie	5
1.4 Organisatiestructuur.....	5
1.5 Bestuur en Toezicht.....	6
1.6 Verantwoording directievoering.....	6
1.7 Examinering.....	6
1.8 Kwaliteit en kwaliteitsborging.....	7
1.9 Medezeggenschap	7
1.10 Ouders	8
1.11 Alumni.....	8
1.12 Faciliteiten	8
1.13 Markante gebeurtenissen.....	9
2 De LiS studenten.....	10
2.1 Herziene kwalificatiestructuur	10
2.2 De keuzedelen	10
2.3 Investeren in de menselijke maat, studieloopbaanbegeleiding	10
2.4 Ontwikkelingen in de school	10
2.5 Beroepspraktijkvorming (BPV).....	10
2.6 Studententevredenheid	10
2.7 Beroepskolom.....	11
2.8 Onderwijs in cijfers - rendementen.....	11
3 Medewerkers LiS	13
3.1 Beleidsontwikkelingen	13
3.2 Medewerkerstevredenheid	13
3.3 Deskundigheidsbevordering.....	13
3.4 Personeel in cijfers.....	13
4 Publiek-private samenwerking	14
4.1 Bedrijfsleven	14
4.2 LiS TOP.....	14
5 Financiën.....	17
5.1 Financieel beleid.....	17
5.2 Toelichting bij het exploitatieresultaat	17
5.3 Balans en financiële kengetallen	18
5.4 Treasury beleid	20
6 Continuïteitsparagraaf.....	20
6.1 Kengetallen organisatie.....	20
6.2 Meerjarenbalans en meerjarenbegroting.....	22
6.3 Risicoanalyse.....	24
7 Bijlage: Jaarbericht 2018 van de Raad van Toezicht	26
8 Bijlage: Commissies	27
9 Bijlage: Donateurs	28
10 Bijlage: Notitie helderheid	29
11 Bijlage: Lijst met afkortingen	30

Deel B: Jaarrekening

1 De school

1.1 De Leidse instrumentmakers School

De Leidse instrumentmakers School (LiS), waarvan in 1901 het fundament is gelegd door Nobelprijswinnaar Prof. Dr. Heike Kamerlingh Onnes, is een mbo-vakschool voor precisietechniek waar alle studenten de opleiding Research Instrumentmaker volgen. Precisietechniek is de vaardigheid om producten te realiseren, waaraan hoge eisen worden gesteld ten aanzien van de vorm- en maatsnauwkeurigheid en/of snelle en precieze positionering. Research Instrumentmakers werken onder andere in de lucht- en ruimtevaart, de hightech-industrie, private en universitaire onderzoeks- en ontwikkelingsinstituten, en op het gebied van medische precisie-instrumenten en techniek. Vakbekwaamheid en innovatiekracht gaan hand in hand en dragen bij tot de alsmaar toenemende vraag naar LiS afgestudeerden.

1.2 Visie en ambitie

In ons onderwijs gaan we uit van de visie dat we door onze studenten intensief te begeleiden bij hun leerproces de praktische vakbekwaamheid op een hoog peil brengen. De school spant zich voortdurend in voor een veelzijdig en modern machinepark om studenten vertrouwd te maken met recente ontwikkelingen en te laten uitblinken op gebieden van precisie en innovatie.

Het toenemend maatschappelijk appèl op (afgestudeerden van) de LiS als nationale vakschool is door ons vertaald in de volgende ambities voor de periode 2015-2020:

- Groei van 220 naar 400 studenten zonder verlies aan onderwijskwaliteit. Het maximum van 400 studenten is een bewuste keuze omdat grootschaligheid niet past in de LiS onderwijsvisie.
- Versterking van de publiek-private samenwerkingen.
- Excellente kwaliteit ook in ondersteunende diensten en faciliteiten.
- Verbreding zonder verlies van focus op de precisietechniek o.a. door meer medische precisietechniek en instrumentatie voor de ruimtevaart, en verdieping door een doorlopende leerlijn met een aansluitende hbo.
- In samenwerking met collega mbo-instellingen studenten in staat stellen aan de LiS hun opleiding af te maken als Research Instrumentmaker.

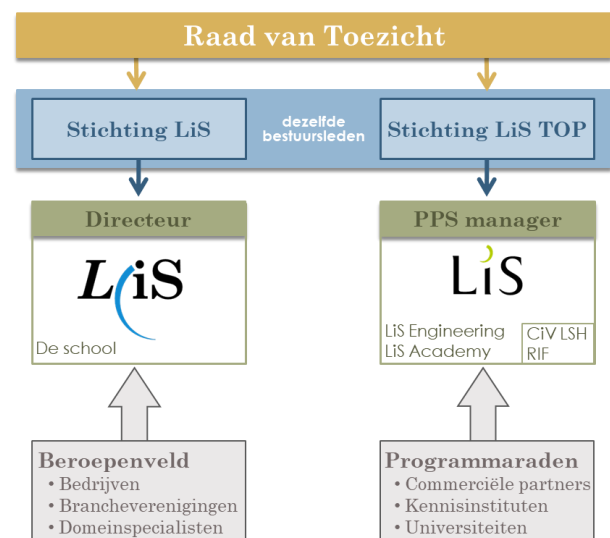
Het onderwijs wordt gegeven zonder onderscheid naar ras, sekse of nationaliteit en met respect voor de godsdienst of levensovertuiging van de studenten, hun ouders, en de docenten.

1.3 Strategie

De strategie van de LiS is het versterken van onderwijskwaliteit, onderwijsrendement, en professionaliteit in een goed functionerende organisatie.

1.4 Organisatiestructuur

De branchecode “Goed bestuur in het mbo” van de MBO Raad dient als uitgangspunt voor de huidige organisatiestructuur en voor het handelen van de toezichthouder, bestuur en directie. De structuur is weergegeven in Figuur 1. Hij voldoet aan de overheids-eisen met betrekking tot de eind 2012 verkregen investeringssubsidie vanuit de regeling Toptechniek in bedrijf voor het LiS Centrum voor innovatief Vakmanschap (LiS CiV) met extra aandachtsgebied Life Sciences and Health (LSH). Dit is een publiek-private samenwerking (PPS) met de LiS als penvoerder. Het bestuur van de stichting LiS stelt een directeur aan en delegeert aan hem het dagelijkse management dat noodzakelijk is voor het aanbieden van excellent middelbaar beroeps-onderwijs.

Figuur 1. Organisatiestructuur LiS

Het bestuur van de Stichting LiS is ook het bestuur van de Stichting LiS TOP. Deze laatste stichting is specifiek opgericht om vorm te geven aan de Privaat Publieke Samenwerking (PPS) tussen de LiS, bedrijfsleven en kenniscentra. Het al vele jaren bestaande LiS leerbedrijf is hierin opgenomen en profileert zich vanaf begin 2013

onder de naam LiS Engineering. Onder de naam LiS Academy worden na- en bijscholingscursussen gegeven op het gebied van research glasblazen en precisietechniek. Het stichtingsbestuur heeft een PPS-manager aangesteld en mandateert aan hem het volledige dagelijkse management om de doelstellingen van de stichting te verwezenlijken. In 2018 heeft de directeur de rol van PPS-manager op zich genomen, zie 1.13 en 4.1.

De noodzakelijke coördinatie tussen LiS en LiS TOP vindt plaats op drie niveaus: operationeel, beleidsmatig door het gecombineerde stichtingsbestuur, en door één en dezelfde Raad van Toezicht (RvT). Deze toezichthouder benoemt ook de leden van de stichtingsbesturen. De besturen bestaan in ieder geval uit een voorzitter, een penningmeester en een secretaris. De secretaris is ook de secretaris van de Raad van Toezicht (zonder er formeel lid van te zijn).

De dagelijkse leiding in 2018 is in handen van de directeur ing. D.W. Harms, ondersteund door de manager Onderwijs, B. Schouten, en de manager Bedrijfsbureau, mw. N.E.M. van Gijzen. Samen vormen zij het Management Team.

1.5 Bestuur en Toezicht

De LiS heeft een breed samengestelde Raad van Toezicht, met deskundigheid op divers terrein en vertegenwoordigers van het afnemend veld. In 2018 bestond de Raad van Toezicht uit de volgende leden: mr. J.E. van der Boon (voorzitter), directeur bedrijfsvoering Universiteit Leiden, R. van den Brink, teamleader assembly & integration Airbus Defence and Space Netherlands, drs. H.G.M. Coolen, oud-directeur ABN-AMRO, drs. R. Nefkens, directie Hembrug, Mevrouw J.H. Everts-van Driel, lid College van Bestuur Onderwijsgroep Zuid Hollandse Waarden en ir. C.M. Buijsrogge, directeur Space & Scientific Instrumentation TNO. Het bestuur bestaat uit dr. A.J. van Strien (voorzitter), o.a. gepensioneerd Shell-manager, dr. H.B. Brom (secretaris), gastwetenschapper bij de afdeling Natuurkunde van de Universiteit Leiden, en prof. dr. P.H. Kes (penningmeester), emeritus-hoogleraar Natuurkunde aan de Universiteit Leiden.

Bestuur en Raad van Toezicht hanteren de branchecode “Goed bestuur in het mbo” van de MBO Raad en het “Platform Raden van Toezicht mbo-instellingen” als uitgangspunt voor haar handelen. Bestuur en Raad van Toezicht zijn onbezoldigd.

In 2018 hebben vier gezamenlijke vergaderingen plaatsgevonden van het bestuur en de Raad van Toezicht. Elke vier weken werden door bestuur en Management Team de lopende zaken besproken en de gemeenschappelijke vergaderingen van bestuur en Raad van Toezicht voorbereid.

1.6 Verantwoording directievoering

Het kalenderjaar 2018 was niet een jaar om met tevredenheid op terug te kijken omdat het inspectieonderzoek een ongunstige uitkomst had. Maar het was zeker ook leerzaam voor de school omdat het zal leiden tot enkele noodzakelijke verbeteringen rond de borging van de examendossiers en de procedures rond de examinering, zie ook 1.7.

Voor 31 oktober 2018 moest de kwaliteitsagenda voor 2019-2022 worden ingediend Hierop zal de resultaatafhankelijke bekostiging (voor de LiS ongeveer 10% van de totale rijksbekostiging) worden gebaseerd. Met hulp van een externe specialist is een plan opgesteld, zie 1.8. De Commissie Kwaliteitsafspraken MBO brengt hierover een voorlopig advies uit, waarna de scholen nog tot 1 mei de tijd krijgen hun plan aan te passen.

De LiS is door de sterke groei van de afgelopen jaren in een nieuwe fase terecht gekomen. In deze fase is extra aandacht vereist voor professionele administratie. Door de schaalvergroting en verjonging van het personeel is er ook veel aandacht nodig voor teambuilding en verbetering van het gevoel voor onderlinge verhoudingen. De activiteiten rond het gebruik van de in het afgelopen jaar vastgestelde drijfverenprofielen hebben zeker bijgedragen aan de eerste stappen op dit terrein.

1.7 Examinering

Bij de laatste twee inspectieonderzoeken heeft de inspectie geconstateerd dat de examencommissie van de LiS onvoldoende in staat bleek om de borging van diplomering te garanderen. Belangrijk onderdeel hierbij vormt de steekproefsgewijze controle van de examendossiers. Deze dossiers waren niet altijd volledig en juist gearchiveerd, wat de controle niet eenvoudig maakte. De examencommissie ging daarnaast vooral uit van goed vertrouwen in plaats van controle. De inspectie heeft na twee onvoldoende beoordelingen, de examencommissie op het ‘oude’ kwalificatiedossier (CREBO 94360) de bevoegdheid ontnomen om te examineren. Alle reeds afgegeven diploma’s op CREBO 94360

behouden hun geldigheid. Deze diploma's zijn terecht toegekend - volgens de inspectie is er eerder risico dat het niveau van het LiS diploma te hoog is dan te laag.

Als gevolg van de bevindingen van de inspectie heeft de voorzitter van de examencommissie ontslag genomen. De LiS is hem dankbaar voor de inzet waarmee hij de commissie vele jaren met toewijding en vertrouwen heeft geleid. Onder leiding van de nieuwe voorzitter Marten Ris zijn de examinerings- en diplomeringprocessen gemoderniseerd en vereenvoudigd. De verwachting is dan ook, dat bij een volgend inspectieonderzoek geen tekortkomingen meer zullen worden vastgesteld.

Aangezien de inspectie het exameninstrumentarium (tentamens, praktijkopdrachten, etc.) en het afnameproces voldoende vond, staat het ministerie ons toe om een andere commissie aan te stellen voor de diplomering van de studenten met een inschrijving op CREBO 94360, die in 2019 hun niveau 4 LiS-diploma willen halen.

Na 2019 diplomeert de LiS alleen op het nieuwe kwalificatiedossier (CREBO 25301), dat niet door de maatregel getroffen is. Over de opbouw van dit nieuwe dossier was de inspectie lovend.

1.8 Kwaliteit en kwaliteitsborging

Kwaliteitszorgsysteem. Sinds het studiejaar 2014-15 is een kwaliteitszorgsysteem gebaseerd op de cyclus *plan-do-check-act* operationeel. Het model Instituut Nederlandse Kwaliteit is hierbij als basissysteem gehanteerd. De analyses en beoordelingen van de kwaliteit kunnen nog aan diepgang winnen en de onderlinge samenhang van de beoordelingen en conclusies worden verder verbeterd in de komende jaren.

Kwaliteitsagenda In de kwaliteitsagenda 2019-2022 zijn drie resultaatgebieden opgenomen die de komende vier jaar de meeste aandacht verdienen voor de verbetering van ons onderwijs: verhoging van het jaar- en diplomarendement, innovatie door uitbreiding van het portfolio met de uitstroomrichting voor productietechnologie, en verbetering van de tevredenheid over de beroepspraktijkvorming.

De keuze voor deze drie thema's is een gevolg van een sterkte-zwakke analyse. Hieruit komt naar voren dat de LiS weliswaar goede studenten aflevert, maar dat te veel studenten niet in staat zijn de opleiding af te maken.

Een analyse van het werkveld leert ons dat er ruimte kan zijn om onze portfolio te verbreden. Naast grote behoefte aan Research Instrumentmakers is er ook grote vraag naar medewerkers die vooral in de productie werkzaam zijn en veel ervaring hebben met de digitalisering van het vak. Om deze reden onderzoeken wij een tweede leerroute voor productietechnoloog met een LiS-signatuur.

De rendementen liggen net onder de inspectienorm. Ook de tevredenheid over de organisatie van de BPV (Beroeps Praktijkvorming) is de afgelopen jaren afgenomen terwijl wij activiteiten hebben ingezet om verbetering te realiseren. Hier moeten wij extra op inzetten.

1.9 Medezeggenschap

De leden van de gekozen personeelsvertegenwoordiging (PVT) zaten in mei 2017 aan hun zittingstermijn van vier jaar en stelden zich niet opnieuw verkiesbaar. De school is toen overgegaan op de personeelsvergadering als instrument voor medezeggenschap. In 2018 is onder het personeel de wens gepeild om een PVT nieuw leven in te blazen. Dit heeft geresulteerd in de installatie van een nieuwe PVT waarin drie medewerkers zitting hebben.

Een studentenraad is een wettelijke verplichting en de LiS heeft dan ook sinds 1 januari 2014 een formele studentenraad. Qua samenstelling wordt gestreefd naar vertegenwoordigers uit de vier leerjaren. De studentenraad 2018 had vijf leden.

Figuur 2. Vier (van de vijf) leden van de studentenraad en de directeur.

Vanuit de studieloopbaanbegeleiding is er eveneens op beperkte schaal sprake van medezeggenschap voor de studenten. Signalen worden in een vroegtijdig stadium opgepikt, zodat escalatie van problemen vermeden kan worden.

1.10 Ouders

Ouderbetrokkenheid is in het mbo anders vormgegeven dan in het voortgezet onderwijs. De meeste studenten zijn meerderjarig, dus reflectiegesprekken met de student spelen een grotere rol dan die met ouders. Niettemin willen ouders graag weten hoe het op school gaat en hebben zij een mening over de gang van zaken waar de school zijn voordeel mee kan doen. De LiS organiseert daarom ouderavonden waar de studenten hun praktische vorderingen kunnen demonstreren en op informele wijze met docenten en schoolleiding in gesprek te gaan.

1.11 Alumni

De Vereniging ter bevordering van de opleiding tot instrumentmaker (nu de alumnivereniging van de LiS) organiseerde in oktober 2018 hun jaarlijkse symposium. Het drukbezochte symposium (95 personen waaronder 35 vierdejaars studenten) had als thema: "Less is more, Additive manufacturing"; 7 bedrijven presenteerden zich met een stand.

1.12 Faciliteiten

ICT

ICT (informatie- en communicatietechnologie) is voor de LiS van groot belang, vooral omdat al vanaf het eerste leerjaar gewerkt wordt met constructietekenen en de vertaling naar computergestuurde machines (CNC). Naast constructietekenen wordt het computercentrum ook gebruikt voor het centraal examineren van taal (Nederlands) en rekenen. De LiS maakt, tegen vergoeding, gebruik van het uitstekend geoutilleerde ICT-netwerk van de faculteit Wiskunde en Natuurwetenschappen van de Universiteit.

Communicatie

De LiS informeert via de website en sociale media zoals Twitter en Facebook.

Huisvesting en Facilitaire Zaken

Na het in gebruik nemen van de uitbreiding in 2016 voldoet het gebouw van de LiS weer volledig aan de toenemende eisen voor het praktijkonderwijs, nu en in de toekomst. Naast het verder inrichten van de nieuwe vleugel, onder andere extra koeling in de Utopawerkplaats, zijn in 2018 aanzienlijke verbeteringen aangebracht aan het oude gebouw en de technische voorzieningen daarin. Daarbij zijn tevens Arbo- en energiebesparende maatregelen getroffen. Het oude gebouw kreeg een nieuw, veel beter geïsoleerd dak, de luchtbehandelingssystemen

erin worden nu aangestuurd met moderne meet- en regelsystemen die veel energiezuiniger zijn en de lasruimte kreeg een nieuwe puntafzuiging die aan de laatste Arbonormen voldoet. Ten slotte werd de helft van de draai- en freesmachines voorzien van de vereiste elektrische beveiliging. De andere helft is in 2019 aan de beurt. Zo zal binnenkort de gehele school Arbo-bestendig zijn. Door het nieuw opgestelde onderhoudsplan heeft de LiS nu ook een goed onderbouwd inzicht in de kosten voor jaarlijks- en groot onderhoud.

1.13 Markante gebeurtenissen

Leiden in Space

Op zondag 19 augustus vond de “Leiden in Space” dag plaats.

Figuur 3. Affiche van de Leiden in Space dag

In het kader van de aanwezigheid van de International Space University (ISU) in Zuid-Holland zijn er verschillende publieksactiviteiten ontplooid. Via Frank Molster was de LiS verantwoordelijk voor de coördinatie van de publieksactiviteiten in Leiden. Vijf instituten in Leiden hebben eraan meegewerkt dat op drie verschillende locaties allerlei activiteiten waren voor jong en oud op het gebied van ruimtevaart en astronomie. Ook de LiS was die dag open en ruim 150 mensen hebben een bezoek gebracht aan de school om naar lezingen te luisteren, meteorieten te bekijken (in bruikleen gekregen van Naturalis) en demonstraties te zien.

Figuur 4: Demonstratie tijdens de Leiden in Space dag van de maanrover die op de LiS gebouwd is.

Nederlands Lucht- en Ruimtevaart Fonds (NLF) Prijzen

Op vrijdag 26 oktober hebben studenten van de LiS tijdens het NLF-gala twee prijzen in de wacht gesleept: de MBO Luchtvaart Techniek Prijs en

de André Kuipers Ruimtevaart Prijs. Beide prijzen zijn gewonnen door drie LiS studenten vanwege hun succesvolle vierdejaars groepsproject dat ze hebben uitgevoerd voor Lens R&D.

Figuur 5: LiS studenten tijdens de uitreiking van de André Kuipers Ruimtevaart prijs op het NLF Gala.

Over de Brug

In mei 2018 is het plan “over de Brug” door de directie van de LiS gepresenteerd aan het personeel. In dit plan zijn de piketpalen neergezet voor versterking van de organisatie van de LiS. Het is geenszins een reorganisatieplan, eerder een “organisatieversterkingsplan”.

Onderdeel van de plannen is de volledige integratie van LiS TOP in de schoolorganisatie, waardoor ook het Centrum voor Innovatief Vakmanschap onlosmakelijk met het onderwijs verbonden is. Tijdens de afsluitende audit door de PBT-commissie is deze integratie beoordeeld als zeer succesvol en een voorbeeld voor vergelijkbare instituten.

Eind 2017 had de directeur al in kleine kring (Bestuur, Raad van Toezicht) aangekondigd om in 2019 met pensioen te willen gaan. De presentatie van “Over de Brug” was, hoewel er geen oorzakelijk verband is, een gepast moment om dit definitief aan te kondigen. Hierbij prees de directeur de niet aflatende inzet van het personeel, dat zoals hij zei, in zijn zittingsduur “in aantal verdubbeld en in leeftijd gehalveerd” is.

Naturalis

Al in 2017 vonden er met Naturalis gesprekken plaats over een mogelijke rol voor de LiS bij de restauratie van de Camarasaurus, een zeer grote zogenoemde “langnek” dinosaurus. Het frame waarmee het skelet bij elkaar gehouden werd, was onbruikbaar geworden en de vraag was of de LiS iemand beschikbaar had om een nieuw frame te construeren.

Er was niet veel nodig om onze oud-collega en meester-instrumentmaker Donald van der Burg over te halen zich aan deze megaklus te verbinden. Door welwillende medewerking van onze burens (Universiteit Leiden), hadden wij de beschikking over een geschikte ruimte met bovenloopkranen om het frame op te bouwen. Medio 2019 zal de Camarasaurus weer in Naturalis te bezichtigen zijn, met Trix (de T-Rex) als buurvrouw.

2 De LiS studenten

2.1 Herziene kwalificatiestructuur

Sinds studiejaar 2016-2017 is de LiS gestart met de invoering van een nieuwe kwalificatiestructuur. De grootste veranderingen uiteten zich in de keuzedelen in de opleiding. We hebben dit studiejaar in klas 1 t/m 3 (allen onderdeel van de nieuwe kwalificatiestructuur) keuzedelen ingepland staan. Verder is er een efficiëntieslag gemaakt in de lesstof en hebben wij onze persoonlijke en ontwikkelingsgerichte begeleiding van de studenten verder vormgegeven. Dit wordt verder beschreven in par. 2.3.

2.2 De keuzedelen

De keuzedelen dragen veelal bij aan verbreding of verdieping van het onderwijs. Voor de LiS ligt de focus vooral op een mooie mix hiertussen. Deze mix trachten wij zo efficiënt mogelijk in te zetten, waarbij in de eerste 2 leerjaren de verbreding centraal staat en we met name vanaf het 3^e leerjaar inzetten op echte (vak) verdieping. Bij deze vakverdieping wordt er veelal gekeken naar de mogelijke uitstroomrichtingen van onze studenten (ruimtevaart, optiek, luchtvaart, medisch, etc.). Vooralsnog geven we dit vorm door het aanbieden van de keuzedelen “Drone-techniek” en “Methodisch ontwerpen” in klas 3 (studenten kunnen ook een keuzedeel uit klas 2 kiezen indien dit nog niet gevolgd is), zie ook 2.4.

2.3 Investeren in de menselijke maat, studieloopbaanbegeleiding

Al enkele jaren is het ontwikkelingsgericht begeleiden een van onze speerpunten. In 2017 zijn wij gestart met het aan een groep koppelen van een mentor die voor langere tijd aan deze groep gekoppeld blijft. De eerste ervaringen hiermee zijn zeer positief, het is merkbaar dat de band tussen student en mentor hechter is en de wederzijdse verwachtingen zijn helder. De mentoren zijn het eerste aanspreekpunt voor de student en helpen hen met begeleiding van hun

loopbaan (loopbaanbegeleiding). De loopbaanbegeleiding moet de student laten inzien welke ontplooiing zich voordoet en welk effect dit heeft op zijn of haar studietraject. Bij studenten met ernstige studie- of sociaal-emotionele problemen kunnen de mentoren de student doorverwijzen naar de zorgcoördinator of de decaan. Na consultatie besluit de zorgcoördinator of decaan welke maatregelen uitgevoerd moeten worden door de school of door externe instanties.

2.4 Ontwikkelingen in de school

Het meest recent is de ontwikkeling van onze eigen keuzedelen (“Instrumentation for Space”, “Optical Manufacturing” en “Optical Engineering”). Hierin zijn het afgelopen jaar grote stappen gemaakt met als resultaat dat de daadwerkelijke aanvraag van deze keuzedelen eind 2018 is gedaan. Parallel hieraan wordt het behorende onderwijs ontwikkeld.

Ook is er een start gemaakt met het geschikt maken van onze lasruimten voor onderwijs. Het doel is om in studiejaar 2019-2020 lessen weer op te nemen in het lesprogramma.

2.5 Beroepspraktijkvorming (BPV)

De LiS heeft te maken met een ruim aanbod aan stageplaatsen. Met grote regelmaat melden zich nieuwe bedrijven met het verzoek om stagebedrijf van de LiS te worden. Het illustreert de grote behoefte aan goed geschoold technisch personeel en de goede naam die de LiS heeft als het gaat om het leveren daarvan.

Mede met het invoeren van het nieuwe kwalificatiedossier is het BPV-begeleiding-document en portfolio ook compleet herzien voor een betere aansluiting tussen student, stage en toekomst.

Enkele gestelde doelen op het gebied van de BPV (waaronder digitalisering van het BPV-portfolio) zijn helaas niet behaald binnen de gestelde tijd. Bij de uitvoering van onze kwaliteitsagenda voor de periode 2019-2022 zullen deze (bijgestelde) doelen alsnog worden gerealiseerd.

2.6 Studententevredenheid

De studenten van de LiS hebben hoge waardering voor onderwijs en organisatie op de school. Waar ze over het algemeen zeer gelukkig mee zijn, is de directe manier waarop problemen aan de orde gesteld en opgelost kunnen worden. De LiS gebruikt de JOB-enquête voor de formele vastlegging en verantwoording van de studententevredenheid. Omdat studenten over het algemeen niet graag enquêtes invullen, behoudens

die met een uitgesproken mening, moedigen wij het gebruik van de JOB-enquête van harte aan.

In de JOB-enquête van 2018 was een verschuiving zichtbaar van de tevredenheid van de studenten. Waren in editie 2016 het ontbreken van een rustige plek om te studeren en het ontbreken van een kantine nog een aandachtspunt, nu is er met name wat onvrede over de communicatie naar studenten. Het eerste aandachtspunt lijkt opgelost te zijn met de nieuwbouw. In de communicatie zijn de nodige stappen gezet. Hoewel nog niet meetbaar vermoeden wij dat de ingezette acties (nieuwe roostersoftware, betere informatievoorziening etc.) hun vruchten zullen afwerpen.

2.7 Beroepskolom

In 2018 heeft 60% van de 57 afgestudeerden (op niveau 3 en 4) gekozen voor het bedrijfsleven. Van de (44) gediplomeerden op niveau 4 heeft 41% gekozen voor een vervolgopleiding op hbo-niveau.

Beroepenveldcommissie

Het contact met het beroepenveld heeft de LiS formeel via de Beroepenveldcommissie (BVC) en informeel tijdens bedrijfsbezoeken (BPV) en de jaarlijkse bedrijvenmarkt op de LiS die in april plaatsvond en waar bedrijven zich presenteerden aan studenten en personeel en met elkaar konden netwerken.

Het reguliere onderwijsdeel van de LiS is hierdoor goed afgestemd op de behoeften van het beroepenveld en de school krijgt vanuit deze kringen wegens de professionele aandacht voor de beroepspraktijk veel waardering.

Specifieke doelgroepen konden hun invloed op het onderwijs van de LiS onder meer gestalte geven via de Programmaraad voor het Centrum voor Innovatief Vakmanschap. Dit CIV is gepositioneerd in de Life Science & Health en richt zich vooral op de medische mechanica.

Daarnaast heeft de LiS via het Regionaal Investeringsfonds (RIF) gelden verworven om het beroepenveld voor Instrumentation voor Space (Astronomie) te voorzien van vakmensen met specifiek voor deze sector waardevolle kennis en vaardigheden. De inhoudelijke bijdrage aan het onderwijstraject voor deze sector leverde het beroepenveld middels een Stuurgroep bestaande uit vertegenwoordigers uit deze kringen.

Zowel de onderwijsinhoud die ontstaat door de rol van het CIV-LSH als die van het RIF

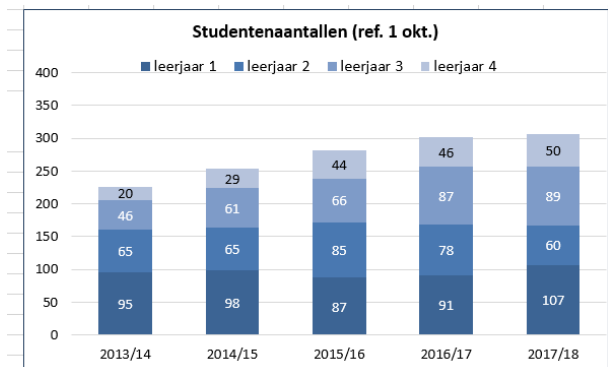
Instrumentation voor Space, wordt in het onderwijs verankerd in de Keuzedelen.

2.8 Onderwijs in cijfers - rendementen

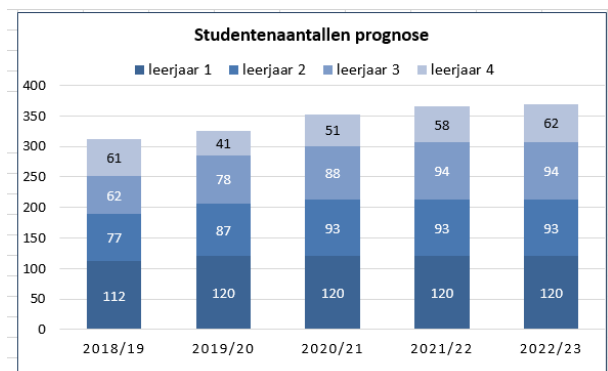
Aantal studenten

In 2018 waren er in totaal 173 aanmeldingen voor de opleiding, 72 afmeldingen en 8 niet-plaatsbare kandidaten. Het definitieve aantal eerstejaars studenten kwam daarmee uit op 93 nieuwe inschrijvingen per 1 januari 2018.

In de komende jaren voorziet de LiS dat de groei van het aantal studenten zich zal voortzetten, zij het in wat mindere mate. De verhoogde aandacht voor techniek, de positieve aandacht die de LiS geniet en de sinds september 2016 in gebruik genomen uitbreiding dragen daaraan bij. Figuur 7 geeft de verwachte groei van het aantal studenten voor de komende vijf jaar.

Figuur 6. De opbouw van het aantal studenten per leerjaar in de afgelopen vijf studie jaren.

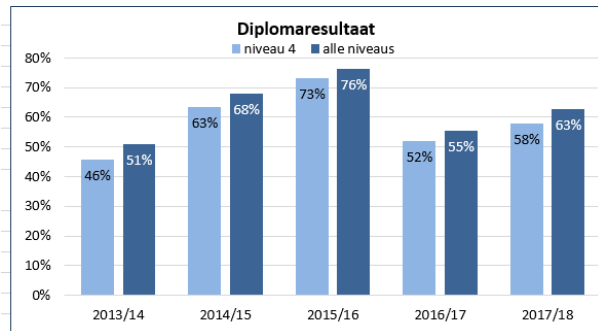

Figuur 7. Prognose aantal studenten en de opbouw per leerjaar voor de komende vijf studie jaren.

Succes van de opleiding

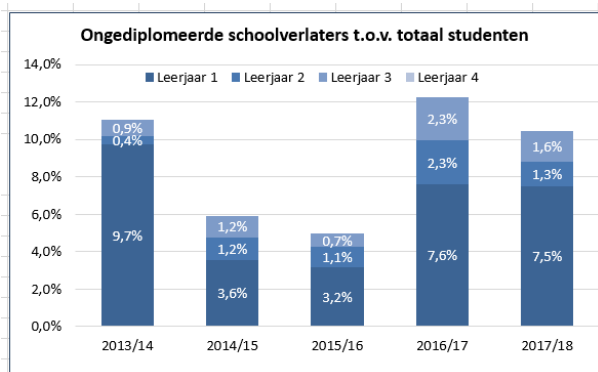
Het aantal diploma's behaald tussen de 'tel'-data 1 oktober 2017 en 1 oktober 2018 was 54, waarvan 44 op niveau 4 en 10 op niveau 3. Het aantal schoolverlaters in die periode bedroeg 86, inclusief de 54 gediplomeerden. Hiermee komt

het gemiddelde diplomaresultaat (het aantal gediplomeerde schoolverlaters gedeeld door het totale aantal schoolverlaters) uit op 63% of, in de telling van de inspectie 100% voor niveau 3 en 58% voor niveau 4. Omdat alle gediplomeerden de school hebben verlaten is er geen verschil tussen het jaarresultaat en het diplomaresultaat.

Figuur 8. Diplomaresultaat sinds 2013/14

De resultaten in 2017-2018 tonen daarmee een stijgende lijn ten opzichte van studiejaar 2016-2017. Getalsmatig is een belangrijke factor het aantal uitvallers in het eerste leerjaar. Met de nieuwe intakeprocedure en intensieve persoonlijke begeleiding verwacht de LiS studieproblemen sneller te onderkennen en onnodige vroegtijdige schoolverlaters te voorkomen.

Figuur 9. Overzicht ongediplomeerde schoolverlaters

Schoolverlaters worden door de LiS zeer intensief begeleid naar een geschiktere opleiding elders, waardoor de LiS al vele jaren een van de laagste vroegtijdige schoolverlaters (VSV)-cijfers kent van Nederland. Als alleen de echte schoolverlaters (diegenen die niet alleen de LiS maar ook het mbo hebben verlaten) zouden meetellen, zou het gemiddelde diplomaresultaat voor de LiS beduidend hoger uitkomen.

Herkomst en samenstelling studenten

De meeste studenten van de LiS komen uit Zuid-Holland (circa 80%, waarvan circa 65% uit Leiden en omgeving). Van de overige provincies is het percentage afkomstig uit Noord-Holland het hoogst (circa 12%).

De populatie studenten bestond in 2017-2018 voor 92% uit jongens en 8% uit meisjes. Dit percentage is traditioneel laag binnen het techniekonderwijs en is ten opzichte van 2016-2017 niet gestegen. De gemiddelde leeftijd was 17,1 jaar.

Onderwijsstructuur

Sinds de invoering van het Beroepsgericht Onderwijs (BGO) in 2014 wordt gewerkt met een voor de hele school geldend document, waarin de onderwijsstructuur van de LiS op een transparante manier is gerelateerd aan de kwalificatiestructuur. De LiS heeft met de invoering van de herziene kwalificatiestructuur in 2016 een verbeterslag in kunnen zetten op het gebied van onderwijs. Hierbij ligt de focus op persoonlijke ontwikkeling in combinatie met vakkennis op een LiS waardig niveau. Met name de afstemming van het onderwijs en een reductie van het aantal toetsen hebben een bijdrage geleverd in deze verbeterslag.

Aan- en afwezigheidsadministratie

De aan- en afwezigheid van de studenten wordt bijgehouden in Trajectplanner. Overschrijdingen van de wettelijke bepalingen voor leerplichtigen worden gemeld aan DUO.

Vroegtijdige schoolverlaters

Er geen sprake is van “voortijdig schoolverlaten” (VSV) als aangetoond kan worden dat de student het opleidingstraject bij een andere instelling voortzet. Indien de student bij de nieuwe opleiding definitief uitvalt, is het alsnog een vroegtijdig schoolverlater die ten laste wordt gebracht van de statistieken van de LiS. Ons VSV-cijfer is doorgaans rond 1% en daarmee laag.

Klachtenafhandeling

De LiS spant zich maximaal in om formele klachten te voorkomen door onderwijs van goede kwaliteit te leveren, goede verhoudingen tussen de school en de studenten te creëren, maximale transparantie aan studenten te bieden, een prettig klimaat op de LiS te realiseren, en contact te zoeken met studenten die problemen aangeven of een klacht overwegen. Als het niet lukt om een klacht te voorkomen of als een bemiddelingspoging niet het gewenste resultaat oplevert, dan is er de mogelijkheid tot het indienen van een

formele klacht cf. de klachtenregeling. In 2018 is hiervan geen gebruik gemaakt.

In het kader van de kwaliteitszorg worden klachten (anoniem) geregistreerd. Signalen die in klachten naar voren komen, kunnen worden gebruikt om de kwaliteit van het onderwijs en de organisatie ervan voortdurend te verbeteren.

3 Medewerkers LiS

3.1 Beleidsontwikkelingen

De school wil groeien naar 400 studenten. Daaraan zal de bemensing moeten worden aangepast, niet alleen ter versterking van het docententeam, maar ook voor de ondersteunende diensten (het Bedrijfsbureau). Niet alleen kwantitatief maar ook kwalitatief. In 2018 is het personeelsplan verder ontwikkeld wat de benodigde groei in beeld brengt en als leidraad dient voor het (deels nog te ontwikkelen) personeelsbeleid.

3.2 Medewerkerstevredenheid

Uit het laatstgehouden MTO (Medewerkers Tevredenheids Onderzoek) kwam met name de interne communicatie als verbeterpunt naar voren. Dit blijft een belangrijk aandachtspunt voor nu en de toekomst, immers de organisatie groeit, maar het is gewenst om de lijnen kort en transparant te houden. Het moreel bij de LiS is doorgaans prima, echter de werkdruk wordt als hoog ervaren. Medewerkers van de LiS zijn zeer bevlogen en betrokken, een sterk punt maar wel één met een valkuil. Het verduidelijken (en begrenzen) van taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden is een belangrijk aandachtspunt in een groeiende organisatie als de LiS.

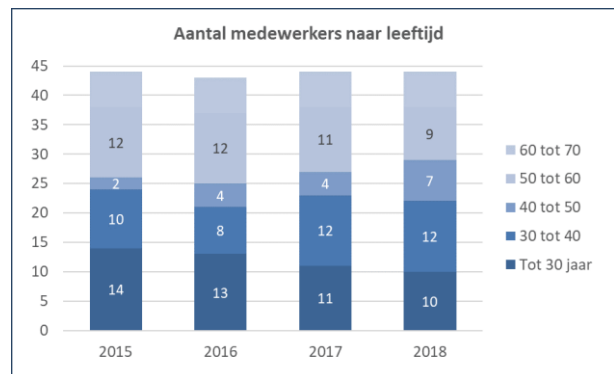
3.3 Deskundigheidsbevordering

De kwaliteit van de docenten is één van de belangrijkste pijlers van een school. Waar nodig en gewenst is er ruimte voor na- en bijscholing. Het gehele onderwijzend personeel is bevoegd les te geven op het mbo, of is hiervoor in opleiding. In 2018 hebben drie medewerkers de opleiding Pedagogisch Didactisch Getuigschrift (PDG) bij Hogeschool Leiden succesvol afgesloten.

In 2018 is het door een extern adviesbureau begeleid ontwikkelingstraject op basis van Management Drives (MD) weer verder uitgerold binnen de organisatie. Inmiddels hebben alle medewerkers een MD test gemaakt en zijn de MD-profielen in teams besproken, gevolgd door een aantal individuele trajecten.

3.4 Personeel in cijfers

Op 31 december 2018 was het aantal medewerkers 44. Het aantal FTE (fulltime equivalent) steeg van 37,7 ultimo 2017 naar 38,2 FTE ultimo 2018 (waarvan 0,6 FTE tijdelijke uitbreidingen). Bij de leeftijdsopbouw van de medewerkers valt op dat de helft jonger is dan 40 jaar.

Figuur 10. Leeftijdsopbouw medewerkers per 31-12-18

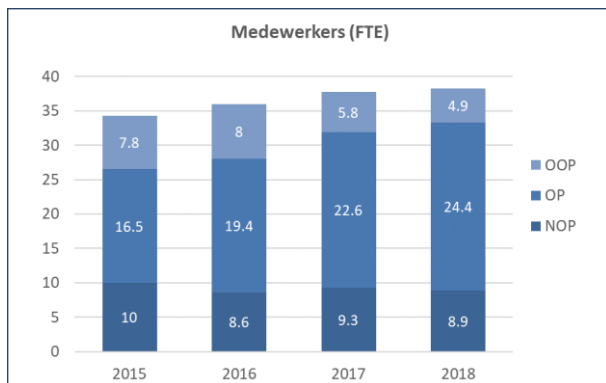
Van de vrouwelijke medewerkers, 25% in 2018, behoren er zes tot het onderwijzend personeel en vijf tot het niet-onderwijzend personeel. Van de 44 medewerkers hebben er 17 een parttime dienstverband. Figuur 11 geeft de FTE-verdeling over onderwijzend (OP), niet onderwijzend (NOP) en onderwijsondersteunend personeel (OOP) in loondienst weer. Bij de LiS zijn het de Technisch Onderwijs Assistenten (TOA), die onder de noemer OOP vallen.

In 2018 waren er vijf TOA's aangesteld als tijdelijke functionarissen, dit in overeenstemming met het beleid van de LiS. Het betreft LiS studenten die hun niveau 4 opleiding afgerond hebben en nog een paar jaar aan de school verbonden willen blijven om zich nog beter op de arbeidsmarkt voor te bereiden. Dit lijkt erg op de leerling-gezel verhouding die de school van oudsher gekend heeft en die zeer succesvol blijkt voor het op peil houden van het gewenste praktijkniveau van de opleiding.

Het ziekteverzuim bij de LiS is traditioneel laag, dit geldt ook voor het aantal doorverwijzingen naar de bedrijfsarts. Het ziekteverzuimpercentage kwam in 2018 uit op 3 % en er waren twee verzuimdossiers van langdurig zieke medewerkers NOP in behandeling bij de bedrijfsarts. Er waren geen nieuwe doormeldingen naar de bedrijfsarts (bij ziekteverzuim langer dan één week). Er was bij negen medewerkers sprake van kortdurend frequent verzuim (meer dan twee keer ziek gemeld).

gedurende 2018 voor een periode korter dan één week). In 2018 zijn er 29,5 dagen bijzonder verlof (cf. cao) verleend.

In 2018 werd geen gebruik meer gemaakt van de BAPO-regeling. Van de regeling Betaald Ouderschapsverlof maakten twee medewerkers gebruik.

Figuur 11. FTE NOP, OP en OOP per 31-12-2018

4 Publiek-private samenwerking

4.1 Bedrijfsleven

Om de kwaliteit van het onderwijs te verhogen, de aantrekkingskracht voor toekomstige techniekstudenten te vergroten, en uiteindelijk zo bij te dragen tot het innovatieve vermogen van het bedrijfsleven, worden LiS studenten betrokken bij maak- en ontwikkelingsprojecten voor derden en vanuit LiS TOP bij diensten voor bedrijven en instellingen.

4.2 LIS TOP

De Stichting LiS TOP is actief op het raakveld tussen de school en bedrijven en instellingen. Tijdens het boekjaar 2018 zijn vanuit LiS TOP drie actielijnen actief geweest: LiS Engineering, LiS Academy en LiS Facilities. Deze zijn mede ondersteund door middel van een subsidie vanuit het Regionaal Investeringsfonds (RIF).

Beleidsplan en uitvoering

De contacten met de partners op het gebied van medische (precisie) technologie zijn in 2018 verder uitgebouwd wat heeft geleid tot een verdere groei in het aantal groeps- en afstudeerprojecten met een medisch technologische achtergrond. Daarnaast heeft ook het in 2017 gestarte Instrumentation for Space project, voor een tweede focus gezorgd, namelijk op het gebied van de instrumentatie voor de ruimtevaart en astronomie. Ook hier zien we een stijging in het aantal opdrachten voor onze studenten.

Door de opdrachten die we binnenkrijgen bij LiS-Engineering, de presentaties van de studenten van hun projecten en de onderlinge gesprekken tussen de studenten zijn beide richtingen ook duidelijk aanwezig binnen de LiS voor de studentenpopulatie als geheel.

Het leerbedrijf LiS Engineering heeft in 2018 met het uitvoeren van contractwerk door LiS-studenten voor derden de werkwijze van de voorgaande jaren voortgezet.

LiS Academy richt zich op na- en bijscholing en heeft een redelijk stabiel cursus portfolio. LiS Facilities maakt op kleine schaal gebruik van het overschot aan machine capaciteit op de LiS.

Organisatie

Het faciliteren en vakinhoudelijk verrijken van de LiS is uitgangspunt van LiS TOP. Daarom staat de organisatie van LiS TOP (bestuurlijk en operationeel) in nauw verband met de bestuurlijke en operationele organisatie van de LiS. Het stichtingsbestuur heeft een PPS-manager aangesteld en mandateert aan hem het volledige dagelijkse management om de doelstellingen van de stichting te verwezenlijken. In 2018 nam de directeur de rol van PPS-manager op zich, zie 1.13.

LiS Engineering

LiS Engineering is een door SBB erkend leerbedrijf. Maximaal vijf LiS-studenten kunnen tegelijk stagelopen bij LiS TOP. Deze stagiaires zorgen voor continuïteit in de beschikbaarheid van mankracht binnen LiS Engineering en zijn daarom zeer welkom. Daarnaast fungeert het als vangnet voor studenten die om wat voor een reden dan ook buiten de boot dreigen te vallen.

LiS Engineering voert als leerbedrijf opdrachten uit voor externe opdrachtgevers die hoofdzakelijk en bij voorkeur uitgevoerd worden door LiS-studenten. Hierbij streven we naar betrokkenheid van de studenten gedurende het hele proces (dus van aanneming van de opdracht tot aflevering van het product). Voor de LiS fungeren deze externe opdrachten – mits inpasbaar in het reguliere onderwijs en inhoudelijk en organisatorisch uitvoerbaar – als leeropdrachten voor studenten. Het reguliere onderwijs van de LiS is leidend boven het contractwerk.

Figuur 12: De Pollensniffer, een apparaat dat bij LiS Engineering gebouwd wordt en onderdeel is van een project dat in samenwerking met Generade en het LUMC wordt uitgevoerd.

In 2018 zijn opdrachten uitgevoerd voor een verscheidenheid aan opdrachtgevers werkzaam in sectoren zoals medische techniek, ruimtevaart, farmaca, chemie, onderwijs en onderzoek. Enkele opdrachtgevers waren AG Bausch, Airbus DS, Bio Needle, Generade/HSL, ISIS, LPM, LUMC, NOVA, RiverD, Stellar Space Industries, TNO, QC, Vitreq.

LiS Academy

LiS Academy heeft tot doel om samen met partners gerichte na- en bijscholingsactiviteiten te ontplooiën die vakinhoudelijk in lijn liggen met het profiel van de LiS. In 2018 is de lijn van de vorige jaren doorgetrokken en heeft LiS Academy diverse cursussen aangeboden, zoals Practicumcursus Draaien, Practicumcursus Frezen, Practicumcursus Glas-bewerken. De cursussen Draaien, Frezen en Glas-bewerken werden ingevuld door LiS-professionals. Cursisten voor deze cursussen kwamen als privépersoon of waren afkomstig van het bedrijfsleven, universiteiten en onderwijsinstellingen.

LiS Facilities

Het machinepark van de LiS is niet vol continu in bedrijf, er is daarom ruimte voor anderen om tegen betaling gebruik te maken van de machines. Stellar Space Industries doet dat op regelmatige basis en ook Lens R&D maakt hier af en toe gebruik van. Om organisatorische redenen is besloten de mogelijkheid voor een bedrijf om op zeer regelmatige basis gebruik te laten maken van onze voorzieningen, uit te faseren.

Partners

Het versterken van het techniekonderwijs van de LiS, mede met ondersteuning en invulling vanuit LiS TOP en mede vanuit het Regionaal Investeringsfonds, geschiedt met betrokkenheid van een verscheidenheid aan partners (industrie, onderzoeksinstellingen, universiteiten en universitaire medische centra). Het gaat daarbij bijvoorbeeld om het begeleiden van studentprojecten,

het geven van gastcolleges, verzorgen van (delen van) na- en bijscholingscursussen, ondersteunen van evenementen, participeren in de Programma-raad en andere overlegstructuren.

In 2018 hebben vele tientallen partners activiteiten ontplooid om de LiS te ondersteunen en het techniekonderwijs te versterken mede vanuit LiS TOP. Bestuur en directie van de LiS en LiS TOP zijn zeer erkentelijk voor de geleverde inbreng in de vorm van uren, materiaal, machines, machinecapaciteit en/of cash.

Financiën

De financiële baten van LiS TOP zijn te verdelen in inkomsten (via LiS Engineering, LiS Academy en LiS Facilities), en de subsidie samenhangend met het Regionaal Investeringsfonds. Details zijn te vinden in het financiële hoofdstuk en de jaarrekening.

De belangrijkste financiële lasten van LiS TOP zijn personeelskosten (inclusief doorbelastingen van de LiS m.b.t. LiS-personeel actief voor LiS TOP), huisvestingskosten (primair doorbelastingen vanuit de LiS), kantoorkosten, marketingkosten, machinekosten (vooral aanschaf, afschrijvingen, beheer en doorbelasten), materiaalkosten (vooral te relateren aan LiS Engineering), kosten te relateren aan de aangeboden cursussen en kosten te relateren aan de juridische, financiële en administratieve steun aan de Stichting LiS TOP.

De belangrijkste financiële opbrengsten komen voort uit de uitgevoerde opdrachten, commercieel onderwijs, verhuur van de faciliteiten en de ontvangen subsidies.

Life Sciences & Health

De CIV LSH investeringsbijdrage heeft in de afgelopen jaren geleid tot een groei van het aantal studenten en tot nadrukkelijke aandacht voor medische precisietechnologie. Daarnaast heeft CIV-LSH een duurzame (zonder CIV-subsidie) toekomst weten te creëren, waarmee dat wat is bereikt ook behouden kan blijven en een goed fundament vormt voor een verdere uitbouw van de activiteiten. Dankzij de continue aandacht van LiS TOP en partners voor medische precisietechniek was dit jaar één derde van de afstudeerprojecten en van de ontwikkelopdrachten medisch georiënteerd.

Instrumentation for Space

In 2017 is het project “Instrumentation for Space” van start gegaan en dat loopt tot eind 2020. Hiermee wordt beoogd om een tweede focus

gebied binnen de LiS op te zetten met behulp van een subsidie van het Regionaal Investeringsfonds (RIF). Er zijn in 2018 vier bijeenkomsten geweest met de stuurgroep (zie bijlage 8). Bij deze bijeenkomsten lag de nadruk vooral op de activiteiten die nodig zijn om een keuzedeel te ontwikkelen. Onze partners hebben daarbij duidelijk aangegeven dat ze hier graag actief aan bij willen gaan dragen, zowel bij de voorbereiding als de uitvoering.

De ontwikkeling van het keuzedeel heeft wat vertraging opgelopen, mede door een vrij lang erkenningstraject. Hierdoor is besloten om dit keuzedeel pas voor het eerst begin 2020 te gaan geven. Binnen de LiS zijn nu ook verschillende docenten aangehaakt om ervoor te zorgen dat de inhoud van het keuzedeel goed aansluit op ons eigen curriculum.

5 Financiën

5.1 Financieel beleid

Sinds 1 januari 2014 is de Stichting Vrienden van de LiS gefuseerd met de Stichting LiS. De Stichting LiS beheert de school en sinds de fusie ook het gehele machinepark. Hiernaast is tegelijkertijd de Stichting LiS-TOP opgericht. Onder deze stichting vallen alle commerciële activiteiten: LiS Engineering voor contractwerk en LiS Academy voor na- en bijscholingscursussen. Het gebruik van machines, ruimte en personeel wordt door de Stichting LiS aan de Stichting LiS TOP doorbelast. In het Financieel Jaarverslag worden de resultaten over 2018 zowel in een geconsolideerde als een enkelvoudige jaarrekening gepresenteerd. Het beleid is om voor de Stichting LiS een klein positief exploitatieresultaat te realiseren waarbij voldoende financiële ruimte is voor het investeren in nieuwe technologieën. Deze zijn noodzakelijk voor het voortzetten van onze missie: het geven van excellent techniekonderwijs. Voor de Stichting LiS TOP is het beleid om op een nulresultaat uit te komen.

In de tabellen in het eerste deel van dit hoofdstuk zijn de resultaten uit 2018 kort samengevat en vergeleken met die uit voorgaande jaren. Aan het eind van dit document is de volledige jaarrekening bijgevoegd. Moderne verslaggeving vereist ook een blik in de toekomst die in een continuïteitsparagraaf wordt toegelicht. Hierbij wordt de getalsmatige onderbouwing gegeven die hoort bij het beleid op middellange termijn, het geeft inzicht in de financiële duurzaamheid van de school. Tot slot volgt een paragraaf waarin de risico's en de beheersing daarvan worden besproken.

5.2 Toelichting bij het exploitatieresultaat

Het geconsolideerde jaarresultaat over 2018 is, zoals in Tabel 1 te zien is, met k€ 335 aanmerkelijk hoger uitgekomen dan het begrote k€ 43. Dit is voor een groot deel te danken aan incidentele inkomsten, namelijk een legaat van k€ 210 en een compensatie voor derivaten uit het verleden van k€ 17. Opvallend is dat zowel de reguliere baten als de lasten lager zijn uitgevallen dan was begroot. Uit de gedetailleerde toelichting (deel B8 van de geconsolideerde jaarrekening) valt op te maken waar de grootste verschillen aan zijn toe te schrijven. In 2018 en de komende jaren is en zal de publiek-private samenwerking uit het restant van de subsidie voor het Centrum voor Innovatief Vakmanschap gestimuleerd kunnen blijven worden. Hiervoor is nog k€ 107 beschikbaar. Een tegenvaller was het niet verkrijgen van de subsidie voor het BPV-verbeterplan.

Daartegenover staan meevallers bij de uitgaven, met name de stijging van de personeelslasten was minder hoog dan begroot, doordat een vacature niet kon worden ingevuld. Ook de reservering voor groot onderhoud kon drastisch worden verlaagd ten opzichte van de begroting. Gedeeltelijk komt dit door de veel betere kwaliteit van onze nieuwbouw, maar ook door de recente vervanging en verbetering van de installaties in het oude gebouw. Dit laatste is in 2018 voltooid met het vervangen van de dakbedekking. Door deze aanmerkelijke verbeteringen van het oude gebouw op te nemen in een nieuw onderhoudsplan kwam aan het licht dat de jaarlijkse dotatie voor groot onderhoud van oud- en nieuwbouw aanmerkelijk lager kon zijn (k€ 38) dan de k€ 100 die daarvoor in de begroting was opgenomen. Het surplus wordt voor een verhoging van het jaarlijkse onderhoudsbudget gebruikt.

Kosten voor readers en verplichte veiligheidsmiddelen voor studenten zijn uit de begroting gehaald bij zowel de baten als de lasten aangezien readers nu digitaal beschikbaar worden gesteld en de verplichte veiligheidsmiddelen rechtstreeks door de studenten aan de leverancier worden betaald.

Uit de subsidie voor het ondersteunen van studenten uit minima gezinnen is een bedrag toegekend. Het niet uitgekeerde bedrag is toegevoegd aan het exploitatiebudget, maar de mogelijkheid voor studenten uit minima gezinnen om financiële steun aan te vragen zal gehandhaafd blijven. Daarnaast verstrekt de Vereeniging van oud-LiSers ook studiebeurzen.

Baten	Uitkomst 2018		Begroting 2018		Uitkomst 2017	
Rijksbijdragen	3.710.637		3.787.181		3.502.865	
Overige overheidsbijdragen	25.000		25.000		25.000	
Les- en examengelden	-		-		-	
Baten in opdracht van derden	114.259		140.000		94.929	
Overige baten	573.232		451.876		392.460	
Totaal baten		4.423.128		4.404.057		4.015.254

Lasten	Uitkomst 2018		Begroting 2018		Uitkomst 2017	
Personele lasten	2.652.560		2.712.360		2.466.540	
Afschrijvingen	547.896		559.474		525.855	
Huisvestingslasten	419.621		480.650		404.646	
Overige instellingslasten	458.271		582.320		472.012	
Totaal lasten		4.078.348		4.334.803		3.869.053

Saldo baten en lasten		344.780		69.253		146.201
------------------------------	--	----------------	--	---------------	--	----------------

Fin. baten en lasten	Uitkomst 2018		Begroting 2018		Uitkomst 2017	
Financiële baten	106		-		623	
Financiële lasten	-9.600		-26.631		1.704	
Saldo fin. baten en lasten		-9.494		-26.631		2.327

Totaal resultaat		335.286		42.622		148.528
-------------------------	--	----------------	--	---------------	--	----------------

Tabel 1 - Staat van geconsolideerde baten en lasten (in euro)

5.3 Balans en financiële kengetallen

De geconsolideerde balans voor 2018, te zien in Tabel 2, biedt weinig verrassingen. Ten opzichte van 2017 is door het positieve exploitatieresultaat het eigen vermogen gestegen tot M€ 1,8. In 2018 is een bestemmingsreserve (het DeNobel-Leemansfonds) gevormd voor het legaat van de heer Pieter Leemans (oud-leerling van de school en meester-instrumentmaker) met de bedoeling om daaruit de aankoop van nieuwe bewerkingsmachines te bekostigen. In de toelichting op de balans, te vinden onder punt B5 van de jaarrekening, is te zien dat er in 2018 k€ 287 is uitgegeven aan investeringen, onder andere aan drie CNC-machines voor de eerstejaars werkplaats, een lasersnijder en aan het vervangen van verouderd meubilair. In totaal is in 2018 k€ 247 onttrokken aan de voorziening groot onderhoud, waarvan k€ 150 is besteed aan de vervanging van het dak van de oudbouw. Verder zijn er verbeteringen aan de ventilatie en afzuiginstallatie aangebracht. Met deze aanpassingen is de duurzaamheid van het pand sterk verbeterd, wat de komende jaren zal leiden tot lagere energielasten.

De vlottende activa zijn in balans met de kortlopende schulden. Dit houdt in dat de liquiditeit groter is dan 1; het streven is om dit in de toekomst zo te houden.

ACTIVA	31-12-2018		31-12-2017	
Vaste activa				
Materiële vaste activa				
<i>Gebouwen en terreinen</i>	8.344.722		8.685.499	
<i>Inventaris en apparatuur</i>	902.997		816.543	
<i>Overige</i>	492.309		501.390	
<i>In uitvoering nieuwe vleugel</i>	-		-	
Totaal vaste activa	9.740.028		10.003.432	
Vlottende activa				
<i>Voorraden</i>	7.323		4.763	
<i>Vorderingen</i>	356.451		387.611	
<i>Liquide middelen</i>	962.248		772.263	
Totaal vlottende activa	1.326.022		1.164.637	
Totaal activa	11.066.050		11.168.069	

PASSIVA	31-12-2018		31-12-2017	
Eigen vermogen				
<i>Algemene reserve</i>	1.614.324		1.487.523	
<i>Algemene reserve (privaat)</i>	9.500		9.500	
<i>Bestemmingsreserve</i>	208.485		-	
Totaal eigen vermogen	1.832.309		1.497.023	
Voorzieningen		252.039		452.827
Langlopende schulden		7.879.677		8.189.515
Kortlopende schulden		1.102.025		1.028.704
Totaal passiva		11.066.050		11.168.069

Tabel 2 - Geconsolideerde balans (in euro).

De bij de balans behorende financiële kengetallen voor de jaren 2015-2018 zijn in Tabel 3 weergegeven. Alleen de lage solvabiliteit in de laatste vier jaar vraagt om enige toelichting, omdat die onder de "norm" van 33% ligt. Dat komt door de definitie die gehanteerd moet worden. Deze houdt geen rekening met de grote egaliseringsreserve (ER) die wij in de boeken hebben staan (M€ 6,0) ten gevolge van de subsidies voor de nieuwbouw. Wordt de ER opgeteld bij het eigenvermogen en de som gedeeld door het totale vermogen, dan krijgen we percentages rond de 70%.

Financiële Kengetallen	2018	2017	2016	2015	
Rentabiliteit	7,6%	3,7%	-5,3%	10,3%	Rentabiliteit: exploitatieresultaat/baten.
Solvabiliteit	17%	13%	12%	22%	Solvabiliteit: eigen vermogen/totale vermogen (norm $\geq 33\%$).
Liquiditeit	1,20	1,13	1,00	1,92	Liquiditeit: vlottende activa/kortlopende schulden.
Kapitalisatiefactor	62%	62%	74%	156%	Kapitalisatiefactor: balanstotaal (exclusief gebouwen en terreinen)/totale baten (inclusief rentebaten).
Weerstandsvermogen	41%	37%	40%	46%	Weerstandsvermogen: eigen vermogen/totale baten (inclusief rente-inkomsten).

Tabel 3 - Financiële Kengetallen

5.4 Treasury beleid

Het beleid van Stichting LiS is dat overtollig geld op spaarrekeningen wordt gezet en dat er niet belegd wordt in aandelen of derivaten. Zoals bekend is de rentestand in 2018 vrijwel nul gebleven, waardoor de rente-inkomsten minimaal zijn. Om de eigen bijdrage voor de uitbreiding van het schoolgebouw te bekostigen is in 2016 een hypotheeklening van M€ 2,137 afgesloten bij de schatkist tegen een rente van 1,27%. Hiernaast kan de Stichting LiS beschikken over een rekening-courantkrediet van k€ 850 met garantie van het Ministerie van OC&W. Hiervan is nog geen gebruik gemaakt. De Stichting LiS TOP bankiert bij de Rabobank.

6 Continuïteitsparagraaf

Op korte en middellange termijn is in ons land sprake van een nijpend tekort aan technici. Bij de LiS groeit echter sinds enige jaren het aantal studenten dat zich inschrijft. Gecombineerd met de toenemende vraag naar afgestudeerde Research Instrumentmakers, heeft deze groei ons ertoe aangezet om de capaciteit van de school uit te breiden, zodat vanaf schooljaar 2016/2017 tot maximaal 400 studenten kunnen worden opgeleid. Dankzij de uitbreiding van het schoolgebouw met een nieuwe vleugel kan dit beleidsplan nu ook worden uitgevoerd. Een groei van 180 studenten in 2009 naar 312 in 2018 is gerealiseerd, maar de snelheid van groei lijkt nu af te nemen naar een verwacht aantal studenten van 369 in 2025. Om tussentijdse uitval o.a. ten gevolge van het bindend studie advies (BSA) terug te dringen is een halfjaarlijks programma in het leven geroepen. De groei maakt schaalvergroting en efficiëntieverhoging mogelijk. Het waarborgen van de kwaliteit van de opleiding vereist wel dat de formatie van het (overig) onderwijs gevend personeel ((O)OP) gedeeltelijk moet meegroeien. Hierbij richten we ons op een verhouding van ca 11 studenten per FTE ((O)OP).

Om de consequenties van dit proces te kwantificeren, heeft het bestuur een model ontwikkeld waarmee de exploitatieresultaten over meerdere jaren kunnen worden berekend uitgaande van een prognose voor het aantal eerstejaarsstudenten en een bepaalde personeel-studentverhouding. Veranderingen in omstandigheden, zoals groei, het t-2 effect, het effect van de cascade (en weer afschaffen daarvan) en periodieke salarisverhogingen kunnen betrekkelijk eenvoudig in de prognoses worden verwerkt. Door de parameters te variëren, kunnen ook verschillende scenario's worden doorgerekend. Deze berekeningen laten zien dat bij groei van het aantal studenten naar 369 een gezonde exploitatie mogelijk is en dat dit aantal behaald wordt bij een bezetting van het eerste jaar van 120 studenten. Alle getallen die in de hier volgende tabellen worden gepresenteerd zijn gebaseerd op ons meerjarenmodel. Ze geven daarmee de toekomstvisie van het bestuur en het directieteam weer.

Bij deze berekeningen gaan we voor aantallen studenten en personeel uit van gemiddelden per bekostigingsjaar, zodat het aansluit bij de rijksbijdrage die ook per kalenderjaar wordt vastgesteld. De tabellen zijn op die manier tot stand gekomen, tenzij expliciet anders wordt vermeld.

6.1 Kengetallen organisatie

Het resterende deel van de CIV-subsidie wordt nog steeds gebruikt om het nadelige t-2 effect in de bekostiging te compenseren. De bekostiging is gebaseerd op het studentenaantal van 2 jaar terug, waardoor een groei in het aantal studenten, een tijdelijk tekort in de bekostiging veroorzaakt. In tabel 4 is dit effect gekwantificeerd. Onze ambitie voor 2020 en 2021 heeft tot gevolg dat er in de jaren daarna een aanzienlijk bekostigingstekort te verwachten is, met als gevolg een tijdelijk negatief resultaat. Gezien het niveau van de algemene reserves zijn we in staat dit op te vangen.

De personeelsformatie in tabel 4 laat zien dat deze zal meegroeien met het aantal studenten. Hierbij wordt aangestuurd op een verhouding van 11 studenten per FTE onderwijs gevend personeel, en 36 studenten per FTE niet onderwijs gevend personeel. We denken dat dit de optimale verhouding is bij het streven naar een balans tussen goed onderwijs, goede administratieve ondersteuning, werkdruk en efficiëntie. Hoe die verhouding in de komende jaren verloopt, is veel beter te zien in tabel 5. Hierin staan bovendien heel veel andere kengetallen van de organisatie. Enkele zijn hierboven al ter sprake gekomen, sommige spreken voor zich en andere verdienen enige toelichting. Zo is te zien dat de personeelskosten gemiddeld 65% van de totale omzet bedragen. Het inpassen van commerciële opdrachten binnen het lesprogramma is belangrijk om de band met externe opdrachtgevers te onderhouden; we hebben in 2018 de interne doorbelasting zodanig bepaald, dat het resultaat van Stichting LiS-TOP nihil is.

Kengetallen Organisatie	Jaar t-1 (2017)	Verslagjaar (2018)	Jaar t+1 (2019)	Jaar t+2 (2020)	Jaar t+3 (2021)
Studenten aantallen					
Op 31 december	306	312	326	352	365
Gemiddeld over verslagjaar	297	305	309	330	352
Bekostigd in verslagjaar	281	297	304	307	322
Te weinig bekostigd door t-2 effect	16	8	5	23	30

Personele bezetting in FTE	2017	2018	2019	2020	2021
Directie/management	2,8	3,0	3,0	3,0	3,0
Onderwijzend personeel (OP, OOP)	28,4	29,3	30,6	30,0	32,0
Overig NOP	6,5	5,9	5,7	6,2	6,8
Totaal	37,7	38,2	39,3	39,2	41,8

Tabel 4 - Kengetallen Organisatie

De huisvestingskosten in de tabel zijn, om een reëel beeld te krijgen, berekend door bij de jaarlijkse huisvestingslasten uit de JR (B8.4.3) de afschrijvingen van het gebouw op te tellen en de daar aan toe te rekenen vrijval egalisatie af te trekken. Per m² zijn ook met de nieuwe vleugel erbij de kosten vrijwel gelijk aan de bedragen van 2014 en daarvoor. Met een kwalitatief veel beter gebouw en nieuwe installaties verwachten we dat deze kosten ongeveer gelijk zullen blijven.

Kengetallen organisatie uitgebreid (per kalenderjaar)	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Omzet private activiteiten (% totale omzet)						
Omzet private activiteiten (in k€)	114	108	115	115	115	115
Totale omzet (in k€)	4.423	4.455	4.389	4.592	4.629	4.837
Omzet private activiteiten (% totale omzet)	2,6%	2,4%	2,6%	2,5%	2,5%	2,4%
Aantal studenten per FTE OP + OOP						
Aantal studenten	312	326	352	365	369	369
Aantal FTE OP+OOP	29,3	30,6	30,0	32,0	32,8	33,1
Aantal studenten per FTE	10,6	10,7	11,7	11,4	11,3	11,1
Aantal studenten per FTE-beroepsonderwijs						
Aantal FTE-beroepsonderwijs (OP+OOP+NOP)	38,2	39,3	39,2	41,8	42,9	43,2
Aantal studenten per FTE	8,2	8,3	9,0	8,7	8,6	8,5
FTE tijdelijk als percentage van totaal FTE						
FTE tijdelijk als percentage van totaal FTE	19%	20%	20%	20%	20%	20%
Kosten personeel in loondienst (% omzet)						
Kosten personeel in loondienst (k€)	2.653	2.895	2.814	3.033	3.150	3.203
Loonkosten als percentage van totale omzet	60,0%	65,0%	64,1%	66,0%	68,0%	66,2%
Overhead personeelskosten						
Kosten overhead (NOP) (k€)	703	660	659	710	737	750
Overhead personeelskosten in procenten	26,5%	22,8%	23,4%	23,4%	23,4%	23,4%
Liquiditeit						
Liquiditeit	1,20	1,06	1,03	1,00	0,86	0,86

Kalenderjaar	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Rentabiliteit						
<i>Resultaat gewone bedrijfsvoering (k€)</i>	335	-20	-22	-97	-212	-82
<i>Baten gewone bedrijfsvoering (k€)</i>	4.423	4.455	4.389	4.592	4.629	4.837
<i>Rentabiliteit in procenten</i>	7,6%	-0,4%	-0,5%	-2,1%	-4,6%	-1,7%
Aantal m ² (bvo) per student						
<i>Aantal m² totaal</i>	8.750	8.750	8750	8.750	8750	8750
<i>Aantal studenten</i>	312	326	352	365	369	369
<i>Aantal m² per student</i>	28	27	25	24	24	24
Aantal m2 huur als percentage totale m2	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Gemiddelde huisvestingskosten per m2						
<i>Huisvestingskosten (k€)</i>	564	570	590	590	590	590
<i>Aantal m² totaal</i>	8.750	8.750	8.750	8.750	8.750	8.750
<i>Gemiddelde huisvestingskosten per m² (€)</i>	64	65	67	67	67	67
Herfinancieringsbehoefte	-	-	-	-	-	-
Investeringsbehoefte (% totale jaaromzet)	6,3%	7,4%	6,9%	6,1%	6,0%	5,8%

Tabel 5 - Kengetallen organisatie uitgebreid (per kalenderjaar)

6.2 Meerjarenbalans en meerjarenbegroting

De tabellen 6 en 7 tonen de meerjarenprognoses van balans en staat van baten en lasten tot 2023. Deze zijn gebaseerd op het meerjarenmodel en een vijfjaarsprognose voor de kasstromen.

De meerjarenbalans laat een weinig verrassend verloop zien. De geleidelijke afname van vaste activa en langlopende schulden zijn het gevolg van de jaarlijkse afschrijving op het gebouw en de daarbij horende vrijval van de egaliseringsreserve. Vlottende activa en kortlopende schulden nemen af, waarbij in 2021 een daling van de liquide middelen plaatsvindt doordat de vooruit ontvangen subsidie voor het RIF dan volledig besteed is. De daling van de liquide middelen in 2022 komt door een dal in het aantal diploma's in het jaar 2020. De reden hiervan is dat het jaar daarvoor er een onverwacht groot aantal studenten het derde jaar over moest doen.

De liquide middelen, evenals het eigen vermogen, variëren in lijn met het exploitatieresultaat dat in tabel 7 wordt getoond. Als onze verwachtingen uit zouden komen, komt de liquiditeit in 2022 onder het gewenste ratio van 1,0. Aangezien we dit tijdig kunnen constateren, is het mogelijk ons beleid hierop aan te passen.

Tabel 7 laat zien dat de geleidelijke toename van de rijksbijdrage in de pas loopt met de toename van personeels- en overige lasten die op hun beurt weer door de groei van het aantal studenten worden bepaald. Het grillige verloop van het exploitatieresultaat in Tabel 7 is beter te volgen in een grafische voorstelling die in de risicoparagraaf is te zien en daar zal worden besproken. De variaties kunnen in detail worden verklaard en geven ook geen aanleiding tot ongerustheid, want op lange termijn, als het aantal van 400 studenten bereikt is, zal het resultaat gemiddeld enigszins positief zijn. Ook de liquiditeitspositie zal door de incidentele, negatieve resultaten niet in gevaar komen. Er is voldoende financiële ruimte om elk jaar een bedrag van k€ 200 voor investeringen in de begroting op te nemen. De 'overige baten' bevat een post die te maken heeft met de centrale inkoop van verplichte leermiddelen (kwaliteitsgereedschap e.d.) die aan de studenten wordt doorbelast. Als deze post buiten beschouwing wordt gelaten, blijkt dat 90% van alle baten uit bekostiging of subsidies van het Ministerie van OCW afkomstig zijn. De school is dus niet erg afhankelijk van inkomsten uit de derde geldstroom. Dat neemt niet weg dat we de derde-geldstroom-activiteiten wel op peil willen houden, want het leerbedrijf hoort bij de LiS en is een heel nuttig element in de opleiding.

Meerjarenbalans (k€, afgerond)	2018	2019	2020	2021	2022	2023
ACTIVA						
Vaste Activa (VA)						
<i>Materiële VA (MVA)</i>	9.740	9.495	9.202	8.859	8.495	8.110
TOTAAL VA	9.740	9.495	9.202	8.859	8.495	8.110
Vlottende Activa (VLA)						
<i>Vorraden</i>	7	0	0	0	0	0
<i>Vorderingen</i>	356	356	356	356	356	356
<i>Liquide middelen</i>	962	887	802	645	497	498
TOTAAL VLA	1.326	1.243	1.158	1.001	853	854
TOTAAL ACTIVA	11.066	10.739	10.360	9.859	9.347	8.964
PASSIVA						
<i>Eigen Vermogen</i>						
<i>Algemene reserve</i>	1.624	1.609	1.602	1.530	1.353	1.316
<i>Bestemmingsreserve</i>	208	203	188	163	128	83
<i>Voorzieningen</i>	252	182	183,7	219,7	233,2	246
<i>Langlopende Schulden</i>	7.880	7.570	7.260	6.950	6.640	6.330
<i>Kortlopende Schulden</i>	1.102	1.175	1.126	997	993	989
TOTAAL PASSIVA	11.066	10.739	10.360	9.859	9.347	8.964

Tabel 6 - Meerjarenbalans (k€, afgerond)

Meerjarenbegroting (k€, afgerond)	2018	2019	2020	2021	2022	2023
BATEN						
<i>Rijksbijdrage</i>	3.711	3.953	3.896	4.118	4.152	4.359
<i>Overige overheidsbijdragen</i>	25	25	25	0	0	0
<i>College-, cursus- en examengelden</i>	-	-	-	-	-	-
<i>Baten werk in opdracht van derden</i>	114	108	115	115	115	115
<i>Overige baten</i>	573	369	353	359	362	363
TOTAAL BATEN	4.423	4.455	4.389	4.592	4.629	4.837
LASTEN						
<i>Personeelslasten</i>	2.653	2.895	2.814	3.033	3.150	3.203
<i>Afschrijvingen</i>	548	574	597	623	643	664
<i>Huisvestingslasten</i>	420	425	445	445	445	445
<i>Overige lasten</i>	458	555	530	565	581	585
TOTAAL LASTEN	4.078	4.450	4.386	4.665	4.818	4.897
Saldo Baten en Lasten	345	6	3	-73	-189	-60
Saldo financiële bedrijfsvoering	-9	-26	-25	-24	-23	-22
Saldo buitengewone baten en lasten	-	-	-	-	-	-
TOTAAL RESULTAAT	335	-20	-22	-97	-212	-82

Tabel 7 - Meerjarenbegroting (k€, afgerond)

6.3 Risicoanalyse

Intern risicobeheersings- en controlesysteem

De begrote baten zijn doorgaans voorafgaand aan het boekjaar op basis van subsidiebeschikkingen voor ongeveer 85% al vastgelegd. De overige 15% wordt op basis van historische gegevens voor het grootste deel als niet heel risicovol beoordeeld.

Ons financiële beheersingssysteem is gebaseerd op budgettering met budgethouders die op grond van hun specialisme verantwoordelijk zijn voor het binnen budget blijven van begrotingsposten. Er is een planning & controle cyclus opgezet waarin budgethouders vóór het vaststellen van de jaarbegroting op basis van een gespecificeerde onderbouwing laten zien dat het toegekende budget toereikend is. Op basis van deze onderbouwing krijgen ze een beperkte bevoegdheid verplichtingen aan te gaan. Indien een budget niet toereikend blijkt te zijn kunnen zij alleen na toestemming van de directie, en gebaseerd op een nieuwe gespecificeerde onderbouwing, nieuwe verplichtingen aangaan.

Toezicht

Behalve de individuele verantwoordelijkheid van de budgethouders om (dreigende) overschrijdingen te melden, worden er periodieke financiële rapportages opgesteld waarin de controller per budgetpost analyses maakt om te bepalen of het waarschijnlijk is dat de post binnen budget blijft. De penningmeester van het bestuur bespreekt deze rapportages en analyses gedetailleerd met de controller en rapporteert ze aan de Raad van Toezicht.

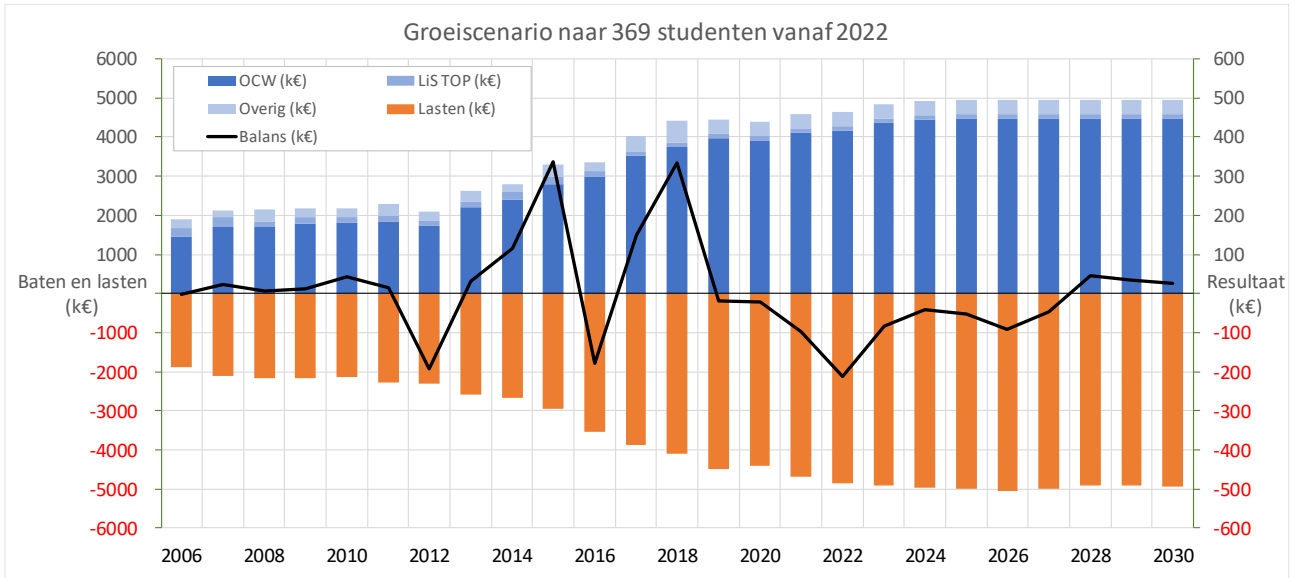
Belangrijkste risico's en onzekerheden

Voor de risicobeheersing is de vraag cruciaal hoe de school er financieel voor zal staan als de groei in de komende jaren lager uitvalt dan we nu verwachten. Om daar inzicht in te krijgen hebben we twee scenario's met ons meerjarenmodel doorgerekend: een voor een jaarlijkse instroom van 94 en een voor 100 studenten, met een uiteindelijk aantal van 351 en 369 studenten. De verhouding student/personeel wordt daarbij op 11 en 36 gehouden.

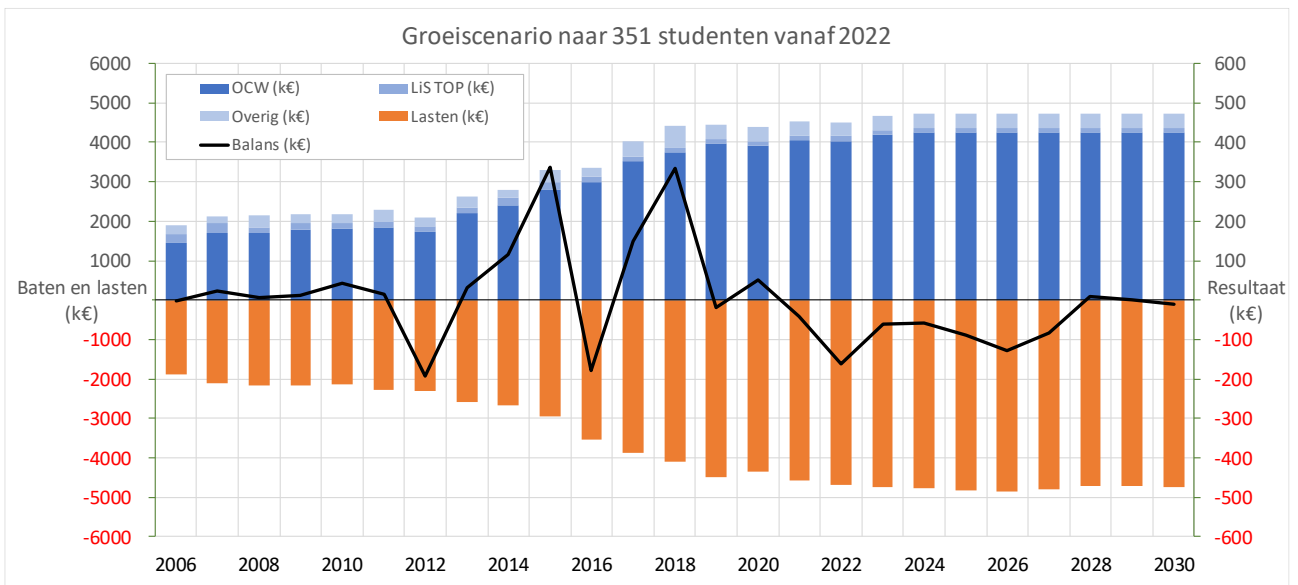
In Figuur 13 en Figuur 14 wordt de ontwikkeling van het exploitatieresultaat weergegeven.

De pieken en dalen hebben ieder een eigen verklaring die met diverse factoren te maken hebben. Bijvoorbeeld heeft in 2018 de eenmalige ontvangst van een legaat een grote invloed op het resultaat gehad. De 'diplomadip' in 2020 heeft voor 2022 een negatieve impact op de rijksbijdrage. Verder zijn van 2019 tot en met 2021 de effecten te merken van het aflopen van de CIV- en RIF-subsidies.

Uiteindelijk verwachten we bij een constante studentenpopulatie in elk van de scenario's gemiddeld een klein positief exploitatieresultaat. Er is dus alle reden om de toekomst met vertrouwen tegemoet te zien.

Figuur 13: Resultaten meerjarenmodel bij groeiscenario naar 369 studenten

Figuur 14: Resultaten meerjarenmodel bij groeiscenario naar 351 studenten

7 Bijlage: Jaarbericht 2018 van de Raad van Toezicht

De Raad van Toezicht heeft, met grote waardering voor de stappen die in de ontwikkeling van de Leidse instrumentmaker School onder leiding van het bestuur en de directeur zijn gezet, met een positief-kritische blik haar taak vervuld.

De verantwoordelijkheden en bevoegdheden van de Raad van Toezicht zijn geregeld in de Wet Educatie en Beroepsonderwijs:

- benoemen, schorsen en ontslaan van de leden van het Bestuur;
- goedkeuren van de begroting, de jaarrekening, het jaarverslag, het strategisch meerjarenplan en het bestuursreglement;
- toezien op het naleven van wettelijke verplichtingen en omgang met de branchecode;
- aanwijzen van de accountant;
- verantwoording afleggen over de uitoefening van zijn taken en bevoegdheden in het jaarverslag.

De samenstelling van de Raad van Toezicht is in 2018 gewijzigd. De heer ir. C. (Kees) M. Buijsrogge, directeur Space & Scientific Instrumentation bij TNO is per december 2018 toegetreden tot de Raad van Toezicht in de vacature die in 2017 is ontstaan door het terugtrekken van prof. dr. H.(Henri) G.C. Werij. De Raad van Toezicht is zeer verheugd dat Kees Buijsrogge deze benoeming heeft willen aanvaarden en over het feit dat de voor de school zo belangrijke verbinding met het toegepast onderzoek in zijn persoon wordt gecontinueerd.

De Raad van Toezicht heeft in 2018 vier keer vergaderd. Verder heeft de Raad van Toezicht zich verder door werkbezoeken en gesprekken geïnformeerd over de school en het netwerk van bedrijven en instellingen waarmee de school verbonden is. Naast de jaarlijks terugkerende onderwerpen zoals begroting en de jaarrekening van de school en het met de school verbonden centrum voor innovatief vakmanschap, heeft de Raad van Toezicht in 2018 wederom bijzondere aandacht besteed aan de kwaliteitszorg van het onderwijs en de ontwikkeling van de organisatie.

Het ontwikkeltraject dat door het bestuur in 2017 in gang is gezet, is ver gevorderd en zal in 2019, onder leiding van directeur Godelieve Bun die per 1 maart 2019 Dick Harms na vele jaren grote

inzet voor de school zal opvolgen, worden afgerond. De Raad van Toezicht zal zich in 2019 beraden of aanpassingen in de governance van de stichting noodzakelijk zijn.

De groei van de instroom in het 1e jaar van in de instrumentmakersopleiding weerspiegelt de groeiende belangstelling voor technische opleidingen. Dit is een verheugende ontwikkeling, gezien de vraag naar vakmensen. Er is brede waardering voor het hoge niveau van de opleiding van de school die zich weerspiegelt in het feit dat leerlingen na hun diplomering hun weg vinden naar onder meer de industrie, onderzoekinstellingen, en vervolgoopleidingen op hbo-niveau.

De jaarrekening 2018 laat een gezonde financiële exploitatie zien. De resultaten blijven echter gevoelig voor incidentele tegenvallers. Voor de komende jaren blijft daarom een strakke financiële planning nodig. In dat kader heeft de Raad van Toezicht met genoegen geconstateerd dat de kwaliteit van de financiële planning en administratie zich positief blijft ontwikkelen.

De Raad van Toezicht dankt bestuur, directie en medewerkers voor hun inzet in 2018. Het succes van de Leidse instrumentmakers School is het resultaat van hun gedrevenheid, professionaliteit en voortdurende betrokkenheid bij de school.

8 Bijlage: Commissies

Beroepenveldcommissie

Maurice Heemskerk (Ned. Herseninstituut)
Micha Paalman (VUMC)
Jerry van der Ploeg (LUMC)
Marco van der Velden (Hittech)

Examencommissie

Robert Jan van Bodegraven (LiS)
Daphne Feldman (ambtelijk secretaris, LiS)
Jan van Frankenhuyzen (TUD Medical Delta)
Rianne Govaerts (LiS)
Robin Hollebeek (LiS)
Marten Ris (voorzitter, extern)
Bart Schouten (LiS)

Stuurgroep Instrumentation for Space

Ben van Berge Henegouwen (Westend BV)
Antoine Gerritse (Inholland)
Hanneke Gorter (Holland Rijnland)
Dick Harms (LiS)
Peter Paul Kooijman (SRON)
Johan Leijtens (Lens R&D)
Ton Maree (TNO)
Hein Olthof (T-minus)
Michiel Rodenhuis (NOVA)
Jeroen Rotteveel (ISIS)
Jan Scholten (NLR)
Martijn Seijger (SBIC)
Jerre Sweers (Stellar Space Industries)
Ubo Termote (Airbus DS)
Mark Woodward (JTW Astronomy)
Boudewijn Zeijlmans (cosine)

9 Bijlage: Donateurs

De belangrijke donateurs uit het recente verleden zijn hieronder kort beschreven.

Provincie Zuid-Holland, subsidies voor:

- Ontwikkelen van na- en bijscholingstrajecten
- Oriëntatie op groeimogelijkheden LiS.
- Onderzoek naar mogelijkheden hbo-traject.

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap:

- Bijdrage voor uitbreiding van de faciliteiten.
- Subsidie voor Centra voor Innovatief Vakmanschap. Tot en met 2017 ontving de LiS hieruit een subsidie voor het versterken van onderwijs in de medische techniek (Life Sciences & Health).
- Subsidie via het Regionaal Investeringsfonds (RIF), voor het versterken van onderwijs in de instrumentatie voor de ruimtevaart en astronomie; vanaf 2017 voor vijf jaar.

De gemeente Leiden:

- Subsidie voor onderzoek naar hbo-onderwijs en groeimogelijkheden LiS.
- Subsidie voor uitbreiding faciliteiten.

Holland Rijnland

- Subsidie voor het versterken van onderwijs in de instrumentatie voor de ruimtevaart en astronomie; vanaf 2017 voor vier jaar.

Stichting Utopa:

- Donatie voor uitbreiding van de faciliteiten.

Universiteit Leiden:

- Grond herverkaveling en donatie ten behoeve van uitbreiding faciliteiten
- Ter beschikking stellen van grond voor van fietsenstalling en groenvoorziening.

Stichting de Nobel:

- Diverse donaties voor faciliteiten voor de studenten.

De firma Hembrug:

- Donatie gespecialiseerde harddraaimachine.

De firma Ter Hoek Vonkerosie:

- Donatie van een vonkerosiemachine.

Stichting Zabawas:

- Diverse donaties voor uitbreiding van het machinepark.
- Donatie aan studenten met studiefinancieringsproblemen, gekoppeld aan leerdoelen.

Haas-TEC Europa:

- Studiebeurzen voor een aantal studenten.
- Korting op de aanschaf van onderdelen voor Haas machines.

10 Bijlage: Notitie helderheid

Uitbesteding

De LiS besteedt geen bekostigd onderwijs uit aan een andere instelling of organisatie tegen betaling.

Investeren van publieke middelen in private activiteiten.

De inzet van LiS middelen voor de activiteiten van LiS TOP komen aan de orde in hoofdstuk 4. Ze zijn in overeenstemming met de helderheidscondities.

Vrijstellingen.

In de schooljaren 2017-2018 en 2018-2019 is er aan geen van de studenten vrijstelling verleend voor (delen van) de opleiding. De centrale examinering en de 'onderhoudsplicht' voor de exacte vakken waren hiervan de belangrijkste oorzaken.

Les- en cursusgeld niet betaald door de deelnemer zelf.

Alle deelnemers bij de LiS betaalden in 2018 zelf het lesgeld. Voor twee studenten heeft de LiS ten behoeve van de betaling lesgeld middelen toegekend uit de voorziening voor studenten met budgettaire beperkingen zoals door de minister ter beschikking gesteld.

In- en uitschrijving, en inschrijving van deelnemers in meer dan één opleiding tegelijk.

De LiS heeft slechts één opleiding.

In studiejaar 2017-2018 waren er bij de LiS 32 ongediplomeerde schoolverlaters waarvan het merendeel heeft gekozen voor een andere opleiding. De hogerejaars die zonder diploma uitstromen starten meestal niet met een andere opleiding maar starten op de arbeidsmarkt.

De deelnemer volgt een andere opleiding dan waarvoor hij is ingeschreven.

Deze situatie deed zich in 2018 bij de LiS niet voor.

Bekostiging van maatwerktrajecten ten behoeve van bedrijven.

Deze situatie deed zich in 2018 bij de LiS niet voor.

Buitenlandse deelnemers en onderwijs in het buitenland.

De LiS had in de schooljaren 2017-2018 en 2018-2019 geen buitenlandse deelnemers.

De LiS heeft geen vestigingen in het buitenland.

11 Bijlage: Lijst met afkortingen

ANBI	Algemeen Nut Beogende Instelling
BAPO	Bevordering Arbeidsparticipatie Ouderen
BGO	Beroepsgericht onderwijs
BVC	Beroepenveldcommissie
BVO	Bruto vloeroppervlak
BPV	Beroepspraktijkvorming
BVE	Beroepsonderwijs en Volwasseneducatie
Cao	Collectieve arbeidsovereenkomst
CvB	College van bestuur
CiV	Centrum voor innovatief vakmanschap
CNC	Computer Numerical Control
DUO	Dienst Uitvoering Onderwijs
EFQM	European Foundation for Quality Management
FTE	Fulltime equivalent
Hbo	Hoger beroepsonderwijs
ICT	Informatie- en communicatietechnologie
INK	Instituut Nederlandse Kwaliteit
JOB	Jongerenorganisatie beroepsonderwijs
KPI	Kritieke Prestatie Indicatoren
LiS	Leidse instrumentmakers School
LISA	LiS-Alumni
LSH	Life Science and Health
Mbo	Middelbaar beroepsonderwijs
MIS	Management Information System
NOP	Niet-onderwijzend personeel
OCW	Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
OER	Onderwijs- en examenregeling
OOP	Onderwijsondersteunend personeel
OP	Onderwijzend personeel
PBT	Platform Bèta Techniek
PDCA	Plan Do Check Act
PGO	Praktijk gestuurd onderwijs
PPS	Publiek-Private Samenwerking
PVA	Plan van aanpak
PVT	Personeelsvertegenwoordiging
RI	Research Instrumentmaker
RIF	Regionaal investeringsfonds mbo
ROC	Regionaal opleiding centrum
RvT	Raad van Toezicht
TOA	Technisch onderwijsassistent
Utopa	ANBI-stichting; de naam is afgeleid van de TOPA-groep.
Vmbo	Vorbereidend middelbaar beroepsonderwijs
VO	Voortgezet onderwijs
VSV	Voortijdig schoolverlater
WO	Wetenschappelijk onderwijs

B Jaarrekening

B0 **Juridische structuur, Bestuur en Raad van Toezicht****Juridische structuur**

Stichting Leidse Instrumentmakersschool is per 1 januari 2014 gefuseerd met Stichting Vrienden van de Leidse Instrumentmakersschool. Op deze datum is tevens de naam van de stichting veranderd van "Leidse Instrumentmakers Stichting" in "Stichting Leidse Instrumentmakers School", kortweg Stichting LiS.

Groepsverhoudingen

Stichting Leidse Instrumentmakers School staat aan het hoofd van een groep rechtspersonen (de groep).

Geconsolideerde rechtspersonen:

<u>Naam</u>	<u>Statutaire zetel</u>	<u>Zeggen-schap</u>
Stichting LiS TOP	Leiden	100%

Bestuurssamenstelling

Het bestuur van Stichting Leidse Instrumentmakers School, is op 31 december 2018 als volgt samengesteld:

<u>Naam</u>	<u>functie</u>
Dr. A. J. van Strien	voorzitter
Prof. Dr. P.H. Kes	penningmeester
Dr. H.B. Brom	secretaris

De Raad van Toezicht van Stichting Leidse Instrumentmakers School bestaat op 31 december 2018 uit 6 leden.

B1 Grondslagen voor de jaarrekening
--

Algemene grondslagen voor de opstelling van de jaarrekening

De jaarrekening is opgesteld volgens de Regeling jaarverslaggeving onderwijs. In deze regeling is bepaald dat de bepalingen van Titel 9 Boek 2 BW en de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving (in het bijzonder RJ 660 Onderwijsinstellingen) van toepassing zijn en met inachtneming van de daarin aangeduide uitzonderingen.

Financiële instrumenten

Onder financiële instrumenten worden zowel primaire financiële instrumenten, zoals vorderingen en schulden, als financiële derivaten verstaan.

In de toelichting op de onderscheiden posten van de balans wordt de reële waarde van het betreffende instrument toegelicht als die afwijkt van de boekwaarde. Indien het financiële instrument niet in de balans is opgenomen wordt de informatie over de reële waarde gegeven in de toelichting op de "Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen."

Vreemde valuta

Voorzover van toepassing worden activa en passiva omgerekend tegen de koers per balansdatum. Transacties in vreemde valuta worden omgerekend tegen de koers per transactiedatum. Koersverschillen welke ontstaan bij de omrekening worden aangemerkt als resultaat.

Grondslagen voor de waardering van de activa en passiva

Algemeen

Alle activa en passiva worden gewaardeerd op basis van historische kosten, tenzij anders vermeld.

Materiële vaste activa

Gebouwen en terreinen:

De gebouwen en terreinen, waarvan in het kader van de OKF operatie het economisch claimrecht is verkregen zijn op het moment van overdracht (in gebruik name) gewaardeerd tegen de nominatieve restwaarde, zoals deze is bepaald bij de uitvoering van de OKF. Voor wat betreft de gebouwen is deze waarde verhoogd met de investeringen uit eigen middelen.

De gebouwen en terreinen worden in de balans opgenomen volgens genoemde waardering onder aftrek van de jaarlijks toegepaste afschrijvingen van 3,33% voor gebouwen. Op terreinen wordt niet afgeschreven. Op terreininrichting wordt 3,33% afgeschreven.

Inventaris en apparatuur:

De aanwezige inventaris en apparatuur worden gewaardeerd tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs onder aftrek van de jaarlijks toegepaste afschrijvingen die zijn afgestemd op de geschatte levensduur van de betreffende activa en tijdsevenredig worden berekend. Als activeringsgrens voor de onder dit hoofd te plegen investeringen geldt vanaf 1 januari 2015 een bedrag van €1.000,- per eenheid.

De jaarlijkse afschrijvingspercentages bedragen voor:	%
Automatisering, hard- en software	20
Gereedschappen en meubilair	20
Inventaris / verbouwing	10
Machines t/m 2010	6,66
Machines 2011-2012	5,00
Machines vanaf 2013	6,66

B1 Grondslagen voor de jaarrekening
--

Financiële vaste activa

Deelneming:

Deelnemingen zijn gewaardeerd tegen de netto vermogenswaarde. Bij deze deelneming worden overeenkomstige grondslagen van waardering en resultaatbepaling toegepast.

Vlottende activa

Liquide middelen:

De liquide middelen staan, voor zover niet anders vermeld, ter vrije beschikking van de stichting.

Passiva

Langlopende schulden

Opgenomen leningen en schulden worden bij eerste verwerking opgenomen tegen de reële waarde en vervolgens gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs.

Personeelsbeloningen/ pensioenen

Voor de medewerkers van de organisatie is een pensioenregeling getroffen die kwalificeert als een toegezegde pensioenregeling. Deze pensioenregeling is ondergebracht bij een bedrijfstakpensioenfonds (ABP) en wordt in de jaarrekening verwerkt als toegezegde bijdrageregeling. Dit betekent dat de over het boekjaar verschuldigde premies als kosten worden verantwoord. De risico's van loonontwikkeling, prijsindexatie en beleggingsrendement op het fondsvermogen zullen mogelijk leiden tot toekomstige aanpassingen in de jaarlijkse bijdragen aan het pensioenfonds. Deze risico's komen niet tot uitdrukking in een in de balans opgenomen voorziening. Informatie over eventuele tekorten en de gevolgen hiervan voor de pensioenpremies in de toekomstige jaren is niet beschikbaar.

Onderhoudsvoorziening

De onderhoudsvoorziening wordt aangehouden ter egalisatie van (grote) uitgaven in het kader van onderhoud aan het pand en de zich daarin bevindende installaties.

Voorziening voor jubileumuitkeringen

De voorziening voor jubileumuitkeringen wordt aangehouden ter egalisatie van uitgaven in het kader van jubilea van werknemers.

Egalisatiereserve

Uit ontvangen subsidies en donaties zijn machines gekocht en is de nieuwbouw grotendeels gefinancierd. Bovendien zijn er machines in natura geschonken. Deze laatste zijn middels een schenkingsovereenkomst gewaardeerd op een reële marktwaarde. Deze bijdragen zijn opgenomen in een egalisatiereserve die in gelijke termijnen met afschrijvingen op de verkregen activa wordt afgeschreven ten gunste van het resultaat, te weten 15 en 20 jaar voor de machines en 30 jaar voor de nieuwbouw.

Grondslagen voor de resultaatbepaling

Het exploitatiesaldo wordt bepaald als het verschil tussen de baten en lasten. De baten en lasten worden, met inachtneming van de hiervoor reeds vermelde algemene grondslagen en grondslagen voor de waardering van activa en passiva, toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben.

Winsten worden slechts verantwoord voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verplichtingen en mogelijke verliezen die hun oorsprong vinden voor het einde van het boekjaar worden in aanmerking genomen zodra deze voorzienbaar zijn.

Netto-omzet

Onder netto-omzet wordt verstaan de opbrengst van de in het verslagjaar geleverde goederen en verleende diensten onder aftrek van kortingen en de over de omzet geheven belastingen.

Opbrengsten voortvloeiend uit de verkoop van goederen worden verantwoord op het moment dat alle belangrijke rechten op economische voordelen alsmede alle belangrijke risico's zijn overgegaan op de koper. De kostprijs van deze goederen wordt aan dezelfde periode toegekend.

Opbrengsten van diensten worden opgenomen naar rato van de mate waarin de diensten zijn verricht, gebaseerd op de tot balansdatum in het kader van de dienstverlening gemaakte kosten in verhouding tot de geschatte kosten van de totaal te verrichten dienstverlening. De kostprijs van deze diensten wordt aan dezelfde periode toegerekend.

Exploitatiesubsidies

Exploitatiesubsidies worden ten gunste van de winst- en verliesrekening gebracht in het jaar ten laste waarvan de gesubsidieerde uitgaven komen.

Grondslagen voor de opstelling van het geconsolideerde kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht wordt opgesteld volgens de indirecte methode.

De geldmiddelen in het kasstroomoverzicht bestaan uit liquide middelen en vlottende effecten. De effecten kunnen worden beschouwd als zeer liquide middelen.

Grondslagen voor de consolidatie

In de geconsolideerde jaarrekening van de stichting zijn de financiële gegevens verwerkt van de tot de groep behorende rechtspersonen waarop een overheersende invloed kan worden uitgeoefend.

In de geconsolideerde jaarrekening zijn de onderlinge schulden, vorderingen en transacties geëlimineerd. De deelnemingen zijn integraal geconsolideerd.

B2 Geconsolideerde balans per 31 december 2018

1	ACTIVA	31-12-2018 EUR	31-12-2017 EUR
	Vaste activa		
1.2	<u>Materiële vaste activa</u>		
	Gebouwen en terreinen	8.344.722	8.685.499
	Inventaris en apparatuur	902.997	816.543
	Overige	492.309	501.390
		9.740.028	10.003.432
	Totaal vaste activa	9.740.028	10.003.432
	Vlottende activa		
1.3	Vorraden	7.323	4.763
1.4	<u>Vorderingen</u>		
	Debiteuren	57.667	101.757
	Kortlopende vorderingen op OCW	85.504	250.706
	Overlopende activa	213.280	35.148
		356.451	387.611
1.5	Liquide middelen	962.248	772.263
	Totaal vlottende activa	1.326.022	1.164.637
	Totaal activa	11.066.050	11.168.069
2	PASSIVA	31-12-2018 EUR	31-12-2017 EUR
2.1	<u>Eigen vermogen</u>		
	Algemene reserve	1.623.824	1.497.023
	Bestemmingsreserve	208.485	-
	Totaal eigen vermogen	1.832.309	1.497.023
2.2	<u>Voorzieningen</u>		
	Onderhoud	244.031	452.827
	Jubilea	8.008	-
		252.039	452.827
2.3	<u>Langlopende schulden</u>		
	Kredietinstellingen	1.923.300	1.994.534
	Egalisatiereserve	5.956.377	6.194.981
		7.879.677	8.189.515
2.4	<u>Kortlopende schulden</u>		
	Kredietinstellingen	71.233	71.233
	Crediteuren	57.520	26.073
	Ministerie van OCW	-	20.000
	Belastingen en premies soc. verzekeringen	142.631	132.428
	Schulden ter zake van pensioenen	30.827	28.545
	Overlopende passiva	799.814	750.425
		1.102.025	1.028.704
	Totaal passiva	11.066.050	11.168.069

B3 Geconsolideerde staat van baten en lasten 2018

	Uitkomst 2018 EUR	Begroting 2018 EUR	Uitkomst 2017 EUR
3 Baten			
3.1 Rijksbijdragen	3.710.637	3.787.181	3.502.865
3.2 Overige overheidsbijdragen	25.000	25.000	25.000
3.3 Baten in opdracht van derden	114.259	140.000	94.929
3.4 Overige baten	573.232	451.876	392.460
Totaal baten	<u>4.423.128</u>	<u>4.404.057</u>	<u>4.015.254</u>
4 Lasten			
4.1 Personele lasten	2.652.560	2.712.360	2.466.540
4.2 Afschrijvingen	547.896	559.474	525.855
4.3 Huisvestingslasten	419.621	480.650	404.646
4.4 Overige instellingslasten	458.271	582.320	472.012
Totaal lasten	<u>4.078.348</u>	<u>4.334.803</u>	<u>3.869.053</u>
Saldo baten en lasten	<u>344.780</u>	<u>69.253</u>	<u>146.201</u>
5 Financiële baten en lasten			
Financiële baten	106	-	623
Financiële lasten	-9.600	-26.631	1.704
Saldo financiële baten en lasten	<u>-9.494</u>	<u>-26.631</u>	<u>2.327</u>
Resultaat	<u>335.286</u>	<u>42.622</u>	<u>148.528</u>
Totaal resultaat	<u>335.286</u>	<u>42.622</u>	<u>148.528</u>

Stichting Leidse Instrumentmakers School,

Namens de Raad van Toezicht,

Mr. J.E. van der Boon, Voorzitter

Namens het bestuur,

Prof. Dr. P.H. Kes, Penningmeester

B4 Geconsolideerd kasstroomoverzicht over 2018

	2018 EUR	2017 EUR
<u>Kasstroom uit operationele activiteiten</u>		
Resultaat	335.286	148.528
Overige mutaties EV	-	-
Resultaat	<u>335.286</u>	<u>148.528</u>
Afschrijvingen (excl. opbrengst bij verkoop)	542.217	525.853
Mutaties egalisatierekening	-238.604	-238.607
Mutaties voorzieningen	<u>-200.788</u>	<u>-53.549</u>
	102.825	233.697
<u>Veranderingen in vlottende middelen</u>		
Vorraden	-2.560	-1.842
Vorderingen	31.160	14.162
Kortlopende schulden	<u>73.321</u>	<u>-134.164</u>
	101.921	-121.844
	<u>540.032</u>	<u>260.381</u>
<u>Kasstroom uit investeringsactiviteiten</u>		
Materiële vaste activa	-278.813	-180.493
Financiële vaste activa	-	-
	<u>-278.813</u>	<u>-180.493</u>
<u>Kasstroom uit financieringsactiviteiten</u>		
Toename langlopende schulden	-	-
Aflossing langlopende schulden	<u>-71.234</u>	<u>-71.233</u>
	<u>-71.234</u>	<u>-71.233</u>
Mutatie liquide middelen	<u>189.985</u>	<u>8.655</u>
Beginstand liquide middelen	772.263	763.608
Mutatie liquide middelen	<u>189.985</u>	<u>8.655</u>
Eindstand liquide middelen	<u>962.248</u>	<u>772.263</u>

B5 Toelichting behorende tot de Geconsolideerde balans per 31 december 2018

1.2 Materiële vaste activa	Aanschaf- waarde t/m 2017	Afschrij- ving t/m 2017	Boek- waarde 31-12-2017	Mutaties 2018			Afschrijving 2018	Boek- waarde 31-12-2018
				Investing	Desinves- tering 2018	Desinveste- ring 2018 - cumulatieve		
				2018	- aanschaf- waarde	afschrij- vingen		
Omschrijving (afschrijvingspercentage)	EUR	EUR	EUR	EUR	EUR	EUR	EUR	EUR
<i>Gebouwen en terreinen</i>								
Gebouwen (3,33%)	10.705.337	2.474.203	8.231.134	-	-	-	355.921	7.875.213
Terreinen (0%)	396.940	-	396.940	-	-	-	-	396.940
Terreininrichting (3,33%)	45.022	1.739	43.283	-	-	-	1.633	41.650
Verbouwing (20%)	85.929	71.787	14.142	21.108	5.158	3.606	2.779	30.919
Totaal gebouwen en terreinen	11.233.228	2.547.729	8.685.499	21.108	5.158	3.606	360.333	8.344.722
<i>Inventaris en apparatuur</i>								
Machines (div.)	1.243.712	488.056	755.656	171.277	32.377	32.377	71.256	855.677
Hardware (33,33%)	42.724	9.870	32.854	7.717	-	-	9.887	30.684
Software (33,33%)	45.280	17.247	28.033	-	7.563	2.395	6.229	16.636
Totaal inventaris en apparatuur	1.331.716	515.173	816.543	178.994	39.940	34.772	87.372	902.997
Overige (div.)	712.699	211.309	501.390	86.889	37.020	35.562	94.512	492.309
Totaal materiële vaste activa	13.277.643	3.274.211	10.003.432	286.991	82.118	73.940	542.217	9.740.028

OZB en verzekerde waarden gebouwen

	Bedrag	Peildatum
	EUR	
OZB waarde gebouwen en terreinen	9.858.000	1-1-2018
Verzekerde waarde gebouwen	13.450.000	1-1-2018

B5 Toelichting behorende tot de Geconsolideerde balans per 31 december 2018 (vervolg)

VLOTTENDE ACTIVA		31-12-2018	31-12-2017
		<u>EUR</u>	<u>EUR</u>
1.3	Vorraden		
	Voorraad gereedschap	4.527	-
	Onderhanden projecten	<u>2.796</u>	<u>4.763</u>
		<u>7.323</u>	<u>4.763</u>
1.4	Vorderingen		
	Debiteuren		
	Saldo conform subadministratie debiteuren	29.373	75.595
	Bij: nog te factureren bedragen	30.958	32.167
	Af: Voorziening dubieuze debiteuren	<u>-2.664</u>	<u>-6.005</u>
	<i>Totaal debiteuren</i>	<u>57.667</u>	<u>101.757</u>
	Kortlopende vorderingen op OCW		
	Laatste tranche bijdrage PBT (besteed deel)	-	168.614
	Vakantiegeld vordering	<u>85.504</u>	<u>82.092</u>
	<i>Totaal kortlopende vorderingen op OCW</i>	<u>85.504</u>	<u>250.706</u>
	Overlopende activa		
	Vooruitbetaalde kosten	24.689	34.142
	Te ontvangen legaat	188.485	-
	Te ontvangen posten	106	956
	Overige	<u>-</u>	<u>50</u>
	<i>Totaal overlopende activa</i>	<u>213.280</u>	<u>35.148</u>
	Totaal vorderingen	<u>356.451</u>	<u>387.611</u>

B5 Toelichting behorende tot de Geconsolideerde balans per 31 december 2018 (vervolg)

1.5	Liquide middelen	31-12-2018 EUR	31-12-2017 EUR
	Kasmiddelen	416	401
	Bank en girorekeningen	961.832	771.862
	<i>Totaal liquide middelen</i>	962.248	772.263

2 Passiva
2.1 Eigen vermogen

	Saldo 31-12-2017	Mutaties		Saldo 31-12-2018
		Bestemming resultaat	Overige Mutaties	
	EUR	EUR	EUR	EUR
Algemene reserve	1.497.023	126.801	-	1.623.824
Bestemmingsreserve	-	208.485	-	208.485
Totaal eigen vermogen	1.497.023	335.286	-	1.832.309

Bestemmingsreserve

Op 25 oktober 2018 ontving de LiS een eerste tranche van een legaat van oud-leerling Pieter Leemans. Uit een eerder contact met de heer Leemans was bekend dat hij van plan was de Stichting Vrienden in zijn testament te bedenken. Deze stichting beheerde het leerbedrijf en het machinepark van de LiS en is in 2014 gefuseerd met de Stichting LiS. De oorspronkelijke bedoeling van de heer Leemans indachtig wordt het totale bedrag van het legaat in een naar hem vernoemd fonds ondergebracht met de bedoeling om daaruit de aankoop van nieuwe bewerkingsmachines te bekostigen.

2.2 Voorzieningen

	Saldo 31-12-2017	Mutaties			Saldo 31-12-2018
		Dotaties	Onttrek- king	Vrijval	
	EUR	EUR	EUR	EUR	EUR
Onderhoudsvoorziening	452.827	38.000	246.796	-	244.031
Jubileumvoorziening	-	8.008	-	-	8.008
Totaal voorzieningen	452.827	46.008	246.796	-	252.039

Onderhoudsvoorziening

Begin 2018 is een nieuw groot onderhoudsplan opgesteld. Op basis daarvan is een jaarlijkse dotatie van €38.000 vastgesteld. Deze voorziening is nagenoeg geheel langlopend.

Jubileumvoorziening

In 2018 is een voorziening voor jubilea gevormd. De voorziening is per werknemer bepaald op basis van het aantal dienstjaren in het onderwijs en het brutosalaris. Deze voorziening is volledig langlopend.

B5 Toelichting behorende tot de Geconsolideerde balans per 31 december 2018 (vervolg)

2.3 Langlopende schulden

	Egalisatie- reserve nieuwbouw	Egalisatie- reserve inventaris	Lening Schatkist	Totaal lang- lopende schulden
	EUR	EUR	EUR	EUR
Stand langlopend 31-12-2017	5.847.004	347.977	1.994.534	8.189.515
Stand kortlopend 31-12-2017	211.337	27.269	71.233	309.839
Stand totale schuld 31-12-2017	6.058.341	375.246	2.065.767	8.499.354
Dotatie/ opname	-	-	-	-
Vrijval/ aflossing	211.337	27.268	71.234	309.839
Stand totale schuld 31-12-2018	5.847.004	347.978	1.994.533	8.189.515
Stand kortlopend 31-12-2018	211.337	27.268	71.233	309.838
Stand langlopend 31-12-2018	5.635.667	320.710	1.923.300	7.879.677
Bedrag 1-5 jr	845.351	109.074	284.932	1.239.357
Bedrag >5 jr	4.790.316	211.636	1.638.368	6.640.320
Rente	0,00%	0,00%	1,27%	

Egalisatie nieuwbouw

Deze post bestaat uit ontvangen bijdragen voor uitbreiding van de huisvesting van het Ministerie van OCW (€3.000.000), Stichting Utopa (€3.000.000) en de Gemeente Leiden (€340.000). Er zal op worden afgeschreven vanaf het moment van in gebruik name van het nieuwe gebouw. De egalisatie zal gelijkmatig met de afschrijvingslast t.g.v. de staat van Baten en Lasten worden verantwoord.

Egalisatie inventaris

In de periode 2009-2016 zijn uit ontvangen subsidies en donaties machines gekocht. De ontvangen subsidie valt, evenredig aan de afschrijving, vrij ten gunste van het resultaat.

Lening schatkist

In het kader van de nieuwbouw is met het Ministerie van Financiën een overeenkomst aangegaan op basis waarvan de school geld kan lenen bij de schatkist. Deze faciliteit betreft een lineaire lening van €2.137.000, af te lossen 30 jaar met een rente van 1,27%. De rentevaste periode loopt tot 2 januari 2041. Daarnaast is er een rekening-courantkrediet van €850.000. In het kader van deze faciliteiten is een eerste hypothecaire zekerheid gegeven. Deze faciliteiten worden gegarandeerd door het Ministerie van OCW.

B5 Toelichting behorende tot de Geconsolideerde balans per 31 december 2018 (vervolg)		
2.4 Kortlopende schulden	31-12-2018 EUR	31-12-2017 EUR
<u>Kredietinstellingen</u>	<u>71.233</u>	<u>71.233</u>
<u>Crediteuren</u> De post crediteuren bestaat uit handelscrediteuren.	<u>57.520</u>	<u>26.073</u>
<u>Ministerie van OCW</u> Terug te betalen subsidie	<u>-</u>	<u>20.000</u>
<u>Belastingen en premies sociale verzekeringen</u>		
Loonheffingen	133.833	125.592
Omzetbelasting	<u>8.798</u>	<u>6.836</u>
<i>Totaal belastingen en premies SV</i>	<u>142.631</u>	<u>132.428</u>
<u>Pensioenschulden</u>	<u>30.827</u>	<u>28.545</u>
<u>Overlopende passiva</u>		
Vrijval egalisereserve komend boekjaar	238.605	238.606
Nog te besteden subsidies OCW	321.039	197.924
Te betalen administratie en accountantskosten	11.228	18.330
Te betalen kosten	93.916	145.516
Te betalen rente	25.266	26.163
Nog te besteden deelnemersbijdragen	22.808	34.144
Vakantie- en bindingstoelage	86.952	84.067
Overige vooruitontvangen baten	<u>-</u>	<u>5.675</u>
<i>Totaal overlopende passiva</i>	<u>799.814</u>	<u>750.425</u>
Totaal kortlopende schulden	<u>1.102.025</u>	<u>1.028.704</u>

B6 Niet uit de balans blijvende rechten, verplichtingen en regelingen.

Huurovereenkomsten

Er zijn huurcontracten afgesloten inzake kantoorapparatuur met looptijden variërend van 5 tot 7 jaar. De jaarlijkse huurverplichting bedraagt €25.784.

Kredietfaciliteit

In het kader van de nieuwbouw is met het Ministerie van Financiën een overeenkomst aangegaan op basis waarvan de school geld kan lenen bij de schatkist. Deze faciliteit betreft een lineaire lening van €2.137.000, af te lossen 30 jaar met een rente van 1,27%. Daarnaast is er een rekening-courantkrediet van €850.000. Deze faciliteiten worden gegarandeerd door het Ministerie van OCW.

Voorziening BAPO

Berekeningen middels het voorgeschreven model geven aan dat geen voorziening BAPO noodzakelijk is.

Investeringsverplichting

Per balansdatum bedraagt de niet in de balans opgenomen investeringsverplichting voor materiële vaste activa € 19.555.

B7 Overzicht verbonden partijen

Beslissende zeggenschap

Naam	Juridische vorm	Statutaire zetel	Code activiteit	Eigen vermogen 31-12-2018	Resultaat 2018	Verklaring art 2:403 BW	Consolidatie
Stichting LiS TOP	Stichting	Leiden	1	9.500	0	nee	ja

Overige verbonden partijen

In de Raad van Toezicht zitten vertegenwoordigers van bedrijven. Deze bedrijven zijn belanghebbende in die zin dat ze baat hebben bij afgestudeerde instrumentmakers van hoge kwaliteit, die mogelijk na hun studie voor deze bedrijven komen te werken. In sommige gevallen verstrekken deze bedrijven ook opdrachten aan het leerbedrijf. De hierbij behorende overeenkomsten hebben een zuiver zakelijk karakter.

In het verslagjaar hebben verder geen transacties met andere verbonden partijen plaats gevonden.

B8 Toelichting behorende tot de geconsolideerde staat van baten en lasten 2018			
3 Baten	Uitkomst 2018 EUR	Begroting 2018 EUR	Uitkomst 2017 EUR
3.1 Rijksbijdragen OCW			
Rijksbijdrage OCW beroepsonderwijs	3.199.546	3.119.334	2.887.630
Overige subsidies OCW	511.091	667.847	615.235
<i>Totaal rijksbijdragen OCW</i>	<u>3.710.637</u>	<u>3.787.181</u>	<u>3.502.865</u>
De Rijksbijdrage OCW beroepsonderwijs betreft de toegekende Rijksbijdrage beroepsonderwijs 2018 (20-10-2017 kenmerk 2017/2/606765) inclusief latere (prijs-) aanpassingen.			
<u>Specificatie overige subsidies OCW</u>			
Salarismix	58.167	56.850	56.850
Korting gefaseerd invoeren modernisering MBO15	-37.352	-37.352	-74.704
Excellentie MBO/ kwaliteitsafspraken	128.838	195.560	131.275
Wachtgeld	100.580	97.915	90.567
Bijdrage CIV gelden	103.928	137.263	245.167
Bijdrage RIF gelden	65.455	143.204	57.963
Zij-instroom subsidies	21.615	30.407	76.594
Prestatiebox	61.721	35.000	25.040
Voorziening leermiddelen	8.139	9.000	6.483
<i>Totaal overige subsidies OCW</i>	<u>511.091</u>	<u>667.847</u>	<u>615.235</u>
De bijdrage CIV gelden betreft een subsidie van het Platform Betatechniek en is opgebouwd uit € 93.000 ten behoeve van de groei van de school en € 10.928 voor de exploitatiekosten van Stichting LiSTOP.			
3.2 Overige overheidsbijdragen en -subsidies			
Holland Rijnland	25.000	25.000	25.000
<i>Totaal overige overheidsbijdragen en -subsidies</i>	<u>25.000</u>	<u>25.000</u>	<u>25.000</u>
3.3 Baten in opdracht van derden			
<u>Contractonderwijs</u>			
Na- en bijscholingscursussen	13.500	20.000	25.658
<i>Totaal contractonderwijs</i>	<u>13.500</u>	<u>20.000</u>	<u>25.658</u>
<u>Overige baten werk in opdracht van derden</u>			
Metaal	38.820	60.000	35.348
Micromechanica/ projecten leerjaar 4	5.928	20.000	5.452
Glas	55.967	40.000	26.371
Overig	44	-	2.100
<i>Totaal overige baten werk derden</i>	<u>100.759</u>	<u>120.000</u>	<u>69.271</u>
Totaal opbrengst werk derden	<u>114.259</u>	<u>140.000</u>	<u>94.929</u>
3.4 Overige baten			
Sponsoring	7.750	7.000	7.400
Vrijwillige ouderbijdragen	7.553	21.000	9.581
Vergoeding leermiddelen	92.978	177.770	124.974
Vrijval egalisatierekening inventaris	238.606	238.606	238.606
Diverse opbrengsten	226.345	7.500	11.899
<i>Totaal overige baten</i>	<u>573.232</u>	<u>451.876</u>	<u>392.460</u>

B8 Toelichting behorende tot de geconsolideerde staat van baten en lasten 2018 (vervolg)			
4 Lasten	Uitkomst 2018 EUR	Begroting 2018 EUR	Uitkomst 2017 EUR
4.1 Personele lasten			
<u>Lonen, salarissen, sociale lasten en pensioenlasten</u>			
Lonen en salarissen	1.942.326	1.965.266	1.828.056
Sociale lasten	255.594	269.356	236.078
Pensioenpremies	268.630	291.037	251.283
	<u>2.466.550</u>	<u>2.525.660</u>	<u>2.315.417</u>
<u>Overige personele lasten</u>			
Inhuur derden	47.168	67.700	55.016
Overige personeelslasten	138.842	119.000	119.670
	<u>186.010</u>	<u>186.700</u>	<u>174.686</u>
Uitkeringen (-/-)	-	-	-23.563
Totaal personele lasten	<u><u>2.652.560</u></u>	<u><u>2.712.360</u></u>	<u><u>2.466.540</u></u>
4.2 Afschrijvingen			
Gebouwen	355.920	355.920	355.920
Verbouwingen	4.332	4.641	2.266
Terreininrichting	1.632	1.860	1.413
Machines	71.256	73.595	63.323
Hardware	9.886	9.678	7.098
Software	11.397	7.742	7.823
Overige materiële vaste activa	95.973	106.039	88.012
Opbrengst verkopen machines	-2.500	-	-
<i>Totaal afschrijvingen</i>	<u><u>547.896</u></u>	<u><u>559.474</u></u>	<u><u>525.855</u></u>
4.3 Huisvestingslasten			
Verzekeringen	13.957	19.500	19.614
Klein onderhoud en exploitatie	69.474	86.000	61.045
Energie en water	99.517	94.100	88.172
Schoonmaakkosten	93.948	99.825	94.520
Belastingen en heffingen	96.880	71.500	93.345
Dotatie onderhoudsvoorziening	38.000	100.000	38.000
Overige huisvestingskosten	7.845	9.725	9.950
<i>Totaal huisvestingslasten</i>	<u><u>419.621</u></u>	<u><u>480.650</u></u>	<u><u>404.646</u></u>

B8 Toelichting behorende tot de geconsolideerde staat van baten en lasten 2018 (vervolg)

4.4 Overige instellingslasten	Uitkomst 2018 EUR	Begroting 2018 EUR	Uitkomst 2017 EUR
Administratie- en beheerslasten			
Telefoonkosten	3.332	5.350	7.168
Porto	2.531	2.925	2.351
Drukwerk/ kopieerkosten	1.993	3.000	1.340
Contributies en abonnementen	14.140	14.350	13.959
Advieskosten	23.046	20.000	11.888
Verzekeringen	6.832	4.500	4.489
Administratiekosten	16.875	15.500	22.652
Accountantskosten	14.665	19.380	18.638
Reis- en verblijfskosten	6.782	13.375	6.978
Huur apparaten	12.013	13.975	11.457
Automatiseringskosten	23.804	30.400	29.507
Kantoorkosten	6.477	7.750	4.601
<i>Totaal administratie- en beheerslasten</i>	132.490	150.505	135.028
Inventaris, apparatuur en leermiddelen			
Klein inventaris en studentfaciliteiten	12.837	12.350	4.550
Onderhoud machines	25.896	20.000	14.234
Verzekeringen machines en inventaris	15.875	15.000	14.767
Vervoer en opslag	150	750	313
Onderhoud werkplaats/ werkplaatsbenodigdheden	36.991	48.550	27.950
Automatiseringskosten leermiddelen	11.364	15.710	9.779
Boeken en tijdschriften	1.122	3.100	1.271
Examenkosten	32.029	13.310	12.658
Diplomeringskosten	2.530	4.200	3.703
Readers/werkmappen	665	30.325	24.227
Gereedschap	31.524	46.050	32.521
Materialen	55.266	62.795	63.718
Projecten leerjaar 4	7.079	20.000	12.910
Veiligheidsmiddelen leerlingen	517	29.040	22.242
Kosten BVCA	7.952	7.100	5.210
Introductieweek	14.958	15.700	14.740
Overige leerlingkosten	9.804	14.335	4.984
<i>Totaal inventaris, apparatuur en leermiddelen</i>	266.559	358.315	269.777

B8 Toelichting behorende tot de geconsolideerde staat van baten en lasten 2018 (vervolg)			
Overige	Uitkomst 2018 EUR	Begroting 2018 EUR	Uitkomst 2017 EUR
<u>Marketing en Publiciteit</u>			
Reclamekosten	2.826	4.500	3.738
Kosten website	1.307	1.850	1.307
Drukwerk/ folders	1.096	3.000	3.103
Beurzen	11.166	15.000	9.136
Wervingskosten	2.978	7.650	2.837
Overige publiciteitskosten	1.077	5.650	-
<i>Totaal marketing en publiciteit</i>	<u>20.450</u>	<u>37.650</u>	<u>20.121</u>
<u>Overige lasten</u>			
Bestuurskosten	14.838	7.500	7.699
Representatiekosten	2.834	3.500	6.146
Reis- en verblijfskosten cursussen	-	6.900	2.192
Kantinekosten	15.375	15.000	15.942
Kosten herziening btw voorgaande jaren	3.621	-	3.621
Mutatie voorziening dubieuze debiteuren	6.775	-	6.775
Overige	-4.671	2.950	4.711
<i>Totaal overige lasten</i>	<u>38.772</u>	<u>35.850</u>	<u>47.086</u>
Totaal overige instellingslasten	<u><u>458.271</u></u>	<u><u>582.320</u></u>	<u><u>472.012</u></u>

B8 Toelichting behorende tot de geconsolideerde staat van baten en lasten 2018 (vervolg)

	Uitkomst 2018 EUR	Begroting 2018 EUR	Uitkomst 2017 EUR
5 Financiële baten en lasten			
<u>Financiële baten</u>			
Rentebaten	106	-	623
<i>Totaal financiële baten</i>	<u>106</u>	<u>-</u>	<u>623</u>
<u>Financiële lasten</u>			
Rente hypotheek	25.333	25.331	26.238
Voorschot compensatie herbeoordeling rentederivaten	-17.221	-	-29.400
Overige rentelasten	38	-	-
Overige financiële lasten	1.450	1.300	1.458
<i>Totaal financiële lasten</i>	<u>9.600</u>	<u>26.631</u>	<u>-1.704</u>
Saldo financiële baten en lasten	<u><u>-9.494</u></u>	<u><u>-26.631</u></u>	<u><u>2.327</u></u>

Stichting Leidse Instrumentmakers School
Namens de Raad van Toezicht,

Namens het bestuur,

Mr. J.E. van der Boon, Voorzitter

Prof. Dr. P.H. Kes, Penningmeester

B9 Enkelvoudige balans per 31 december 2018			
1	ACTIVA	31-12-2018 EUR	31-12-2017 EUR
	Vaste activa		
1.2	<u>Materiële vaste activa</u>		
	Gebouwen en terreinen	8.344.722	8.685.498
	Inventaris en apparatuur	902.997	816.103
	Andere vaste bedrijfsmiddelen	492.309	501.393
		9.740.028	10.002.994
1.3	<u>Financiële vaste activa</u>		
	Deelneming	9.500	9.500
		9.500	9.500
	Totaal vaste activa	9.749.528	10.012.494
	Vlottende activa		
1.4	<u>Voorraden</u>	4.527	-
1.5	<u>Vorderingen</u>		
	Debiteuren	18.931	49.792
	Kortlopende vorderingen op OCW	85.504	82.092
	Verbonden partijen	38.199	349.520
	Overlopende activa	213.231	34.729
		355.865	516.133
1.6	Liquide middelen	646.938	449.971
	Totaal vlottende activa	1.007.330	966.104
	Totaal activa	10.756.858	10.978.598
2	PASSIVA	31-12-2018 EUR	31-12-2017 EUR
2.1	<u>Eigen vermogen</u>		
	Algemene reserve	1.623.824	1.497.023
	Bestemmingsreserve	208.485	-
	Totaal eigen vermogen	1.832.309	1.497.023
2.2	<u>Voorzieningen</u>		
	Onderhoud	244.031	452.827
	Jubilea	8.008	-
		252.039	452.827
2.3	<u>Langlopende schulden</u>		
	Kredietinstellingen	1.923.300	1.994.534
	Egalisatiereserve	5.956.377	6.194.981
		7.879.677	8.189.515
2.4	<u>Kortlopende schulden</u>		
	Kredietinstellingen	71.233	71.233
	Crediteuren	56.284	25.536
	Ministerie van OCW	-	20.000
	Belastingen en premies soc. verz.	151.981	125.592
	Pensioenschulden	30.827	28.545
	Overlopende passiva	482.508	568.327
		792.833	839.233
	Totaal passiva	10.756.858	10.978.598

B10 Enkelvoudige staat van baten en lasten 2018			
	Uitkomst 2018 EUR	Begroting 2018 EUR	Uitkomst 2017 EUR
3 Baten			
3.1 Rijksbijdragen	3.634.254	3.630.314	3.375.735
3.2 Baten in opdracht van derden	5.928	20.000	7.352
3.3 Overige baten	791.259	727.055	623.982
Totaal baten	4.431.441	4.377.369	4.007.069
4 Lasten			
4.1 Personele lasten	2.652.560	2.701.860	2.465.952
4.2 Afschrijvingen	547.458	559.036	524.103
4.3 Huisvestingslasten	413.724	473.644	397.579
4.4 Overige instellingslasten	473.064	573.620	488.126
Totaal lasten	4.086.806	4.308.159	3.875.760
Saldo baten en lasten	344.635	69.210	131.309
5 Financiële baten en lasten			
Financiële baten	66	-	6.134
Financiële lasten	-9.415	-26.631	1.913
Saldo financiële baten en lasten	-9.349	-26.631	8.047
Resultaat uit gewone bedrijfsvoering	335.286	42.579	139.356
6 Resultaat deelnemingen	-	44	9.172
Exploitatieresultaat	335.286	42.622	148.528

B11 Toelichting behorende tot de enkelvoudige balans per 31 december 2018

1.2 Materiële vaste activa	Aanschaf- waarde t/m 2017	Afschrij- ving t/m 2017	Boek- waarde 31-12-2017	Mutaties 2018			Afschrijving 2018	Boek- waarde 31-12-2018
				Investering 2018	Desinves- tering 2018 - aanschaf- waarde	Desinveste- ring 2018 - cumulatieve afschrij- -		
Omschrijving (afschrijvingspercentage)	EUR	EUR	EUR	EUR	EUR	EUR	EUR	EUR
Gebouwen en terreinen								
Gebouwen (3,33%)	10.705.337	2.474.204	8.231.133				355.920	7.875.213
Terreinen (0%)	396.940	-	396.940	-	-	-	-	396.940
Terreininrichting (3,33%)	45.022	1.739	43.283				1.633	41.650
Verbouwing (10%)	85.929	71.787	14.142	21.108	5.158	3.606	2.779	30.919
Totaal gebouwen en terreinen	11.233.228	2.547.730	8.685.498	21.108	5.158	3.606	360.332	8.344.722
Inventaris en apparatuur								
Machines (div.)	1.243.712	488.057	755.655	171.277	32.377	32.377	71.255	855.677
Hardware (10%/20%)	42.724	9.871	32.853	7.717			9.886	30.684
Software (33,33%)	36.521	8.926	27.595		7.563	2.395	5.791	16.636
Totaal inventaris en apparatuur	1.322.957	506.854	816.103	178.994	39.940	34.772	86.932	902.997
Overige vaste activa	719.858	218.465	501.393	86.889	37.020	35.562	94.515	492.309
Totaal materiële vaste activa	13.276.043	3.273.049	10.002.994	286.991	82.118	73.940	541.779	9.740.028

OZB en verzekerde waarden gebouwen

	Bedrag	Peildatum
	EUR	
OZB waarde gebouwen en terreinen	9.858.000	1-1-2018
Verzekerde waarde gebouwen	13.450.000	1-1-2018

B11 Toelichting behorende tot de enkelvoudige balans per 31 december 2018 (vervolg)

1.3 Financiële vaste activa

	Boek- waarde 31-12-2017 EUR	Investerings 2018 EUR	Desinves- teringen 2018 EUR	Resultaat 2018 EUR	Boek-waarde 31-12-2018 EUR
Deelneming Stichting LiS TOP	9.500	-	-	-	9.500
Totaal	9.500	-	-	-	9.500

VLOTTENDE ACTIVA

1.4 Voorraden

	31-12-2018 EUR	31-12-2017 EUR
Voorraad gereedschap	4.527	-
<i>Totaal voorraden</i>	<u>4.527</u>	<u>-</u>

1.5 Vorderingen

Debiteuren

Saldo conform subadministratie debiteuren	2.051	42.443
Bij: nog te ontvangen bedragen	18.376	13.354
Af: voorziening dubieuze debiteuren	-1.496	-6.005
<i>Totaal debiteuren</i>	<u>18.931</u>	<u>49.792</u>

Kortlopende vorderingen op OCW

Vakantietoelage	85.504	82.092
<i>Totaal kortlopende vorderingen op OCW</i>	<u>85.504</u>	<u>82.092</u>

Verbonden partijen

Stichting LiS TOP	38.199	349.520
<i>Totaal verbonden partijen</i>	<u>38.199</u>	<u>349.520</u>

Overlopende activa

Omzetbelasting	-	2.087
Vooruitbetaalde posten	24.689	32.335
Nog te ontvangen legaat	188.485	-
Nog te ontvangen posten	57	257
Overige	-	50
<i>Totaal overlopende activa</i>	<u>213.231</u>	<u>34.729</u>

Totaal vorderingen

	<u>355.865</u>	<u>516.133</u>
--	----------------	----------------

1.6 Liquide middelen

Kasmiddelen	416	401
Banken	646.522	449.570
<i>Totaal liquide middelen</i>	<u>646.938</u>	<u>449.971</u>

B11 Toelichting behorende tot de enkelvoudige balans per 31 december 2018 (vervolg)

2 Passiva

2.1 Eigen vermogen

	Saldo 31-12-2017	Mutaties			Saldo 31-12-2018
		Bestemming Resultaat	Resultaat deel- nemingen	Overige mutaties	
	EUR	EUR	EUR	EUR	EUR
Algemene reserve	1.497.023	126.801	-	-	1.623.824
Bestemmingsreserve	-	208.485	-	-	208.485
Totaal eigen vermogen	1.497.023	335.286	-	-	1.832.309

Bestemmingsreserve

Op 25 oktober 2018 ontving de LiS een eerste tranche van een legaat van oud-leerling Pieter Leemans. Uit een eerder contact met de heer Leemans was bekend dat hij van plan was de Stichting Vrienden in zijn testament te bedenken. Deze stichting beheerde het leerbedrijf en het machinepark van de LiS en is in 2014 gefuseerd met de Stichting LiS. De oorspronkelijke bedoeling van de heer Leemans indachtig wordt het totale bedrag van het legaat in een naar hem vernoemd fonds ondergebracht met de bedoeling om daaruit de aankoop van nieuwe bewerkingsmachines te bekostigen.

2.2 Voorzieningen

	Saldo 31-12-2017	Mutaties			Saldo 31-12-2018
		Dotaties	Ont- trekking	Vrijval	
	EUR	EUR	EUR	EUR	EUR
Onderhoudsvoorziening	452.827	38.000	246.796	-	244.031
Jubileumvoorziening	-	8.008	-	-	8.008
Totaal voorzieningen	452.827	46.008	246.796	-	252.039

Onderhoudsvoorziening

Begin 2018 is een nieuw groot onderhoudsplan opgesteld. Op basis daarvan is een jaarlijkse dotatie van €38.000 vastgesteld. Deze voorziening is nagenoeg geheel langlopend.

Jubileumvoorziening

In 2018 is een voorziening voor jubilea gevormd. De voorziening is per werknemer bepaald op basis van het aantal dienstjaren in het onderwijs en het brutosalaris. Deze voorziening is volledig langlopend.

B11 Toelichting behorende tot de enkelvoudige balans per 31 december 2018 (vervolg)

2.3 Langlopende schulden

	Egalisatie- reserve nieuwbouw EUR	Egalisatie- reserve inventaris EUR	Lening Schatkist EUR	Totaal lang- lopende schulden EUR
Stand langlopend 31-12-2017	5.847.004	347.977	1.994.534	8.189.515
Stand kortlopend 31-12-2017	211.337	27.269	71.233	309.839
Stand totale schuld 31-12-2017	6.058.341	375.246	2.065.767	8.499.354
Dotatie/ opname	-	-	-	-
Vrijval/ aflossing	211.337	27.268	71.234	309.839
Stand totale schuld 31-12-2018	5.847.004	347.978	1.994.533	8.189.515
Stand kortlopend 31-12-2018	211.337	27.268	71.233	309.838
Stand langlopend 31-12-2018	5.635.667	320.710	1.923.300	7.879.677
Bedrag 1-5 jr	845.351	109.074	284.932	1.239.357
Bedrag >5 jr	4.790.316	211.636	1.638.368	6.640.320
Rente	0%	0%	1,27%	

Egalisatie nieuwbouw

Deze post bestaat uit ontvangen bijdragen voor uitbreiding van de huisvesting van het Ministerie van OCW (€3.000.000), Stichting Utopa (€3.000.000) en de Gemeente Leiden (€340.000). Er zal op worden afgeschreven vanaf het moment van in gebruik name van het nieuwe gebouw. De egalisatie zal gelijkmatig met de afschrijvingslast t.g.v. de staat van Baten en Lasten worden verantwoord.

Egalisatie inventaris

In de periode 2009-2016 zijn uit ontvangen subsidies en donaties machines gekocht. De ontvangen subsidie valt, evenredig aan de afschrijving, vrij ten gunste van het resultaat.

Lening Schatkist

In het kader van de nieuwbouw is met het Ministerie van Financiën een overeenkomst aangegaan op basis waarvan de school geld kan lenen bij de schatkist. Deze faciliteit betreft een lineaire lening van €2.137.000, af te lossen 30 jaar met een rente van 1,27%. De rentevaste periode loopt tot 2 januari 2041. Daarnaast is er een rekening-courantkrediet van €850.000. In het kader van deze faciliteiten is een eerste hypothecaire zekerheid gegeven. Deze faciliteiten worden gegarandeerd door het Ministerie van OCW.

B11 Toelichting behorende tot de enkelvoudige balans per 31 december 2018 (vervolg)

2.4 Kortlopende schulden	31-12-2018 EUR	31-12-2017 EUR
<u>Kredietinstellingen</u>	<u>71.233</u>	<u>71.233</u>
<u>Crediteuren</u> De post crediteuren bestaat uit handelscrediteuren.	<u>56.284</u>	<u>25.536</u>
<u>Ministerie van OCW</u> Terug te betalen subsidie <i>Totaal Ministerie van OCW</i>	<u>-</u> <u>-</u>	<u>20.000</u> <u>20.000</u>
<u>Belastingen en premies sociale verzekeringen</u>		
Omzetbelasting	18.148	-
Loonheffingen	<u>133.833</u>	<u>125.592</u>
<i>Totaal belastingen en premies SV</i>	<u>151.981</u>	<u>125.592</u>
<u>Pensioenschulden</u>	<u>30.827</u>	<u>28.545</u>
<u>Overlopende passiva</u>		
Vrijval egalisatiereserve komend boekjaar	238.605	238.606
Nog te besteden subsidies OCW	6.833	27.311
Te betalen administratie en accountantskosten	8.728	14.830
Te betalen kosten	93.316	143.205
Te betalen rente	25.266	26.163
Nog te besteden deelnemersbijdragen	22.808	34.144
Vakantie- en bindingstoelage	<u>86.952</u>	<u>84.068</u>
<i>Totaal overlopende passiva</i>	<u>482.508</u>	<u>568.327</u>

B12 Toelichting behorende tot de enkelvoudige staat van baten en lasten over 2018

3 Baten	Uitkomst 2018 EUR	Begroting 2018 EUR	Uitkomst 2017 EUR
3.1 Rijksbijdragen OCW			
Rijksbijdrage OCW beroepsonderwijs	3.199.546	3.119.334	2.887.630
Overige subsidies OCW	434.708	510.980	488.105
<i>Totaal rijksbijdragen OCW</i>	3.634.254	3.630.314	3.375.735
De Rijksbijdrage OCW beroepsonderwijs betreft de toegekende Rijksbijdrage beroepsonderwijs 2018 (20-10-2017 kenmerk 2017/2/606765) inclusief latere (prijs-) aanpassingen.			
<u>Specificatie overige subsidies OCW</u>			
Salarismix	58.167	56.850	56.850
Korting gefaseerd invoeren modernisering MBO15	-37.352	-37.352	-74.704
Excellentie MBO/ kwaliteitsafspraken	128.838	195.560	131.275
Wachtgeld	100.580	97.915	90.567
Bijdrage CIV gelden aan school	93.000	123.600	176.000
Zij-instromers	21.615	30.407	76.594
Prestatiebox	61.721	35.000	25.040
Voorziening leermiddelen	8.139	9.000	6.483
<i>Totaal overige subsidies OCW</i>	434.708	510.980	488.105
3.2 Baten in opdracht van derden			
Overige baten in opdracht van derden	5.928	20.000	7.352
<i>Totaal baten in opdracht van derden</i>	5.928	20.000	7.352
3.3 Overige baten			
Doorberekende salariskosten	199.827	242.375	185.066
Sponsoring	7.750	7.000	7.400
Vrijwillige ouderbijdragen	7.553	21.000	9.581
Vergoeding materialen	41.085	47.795	44.632
Vergoeding veiligheidsmiddelen	147	29.040	18.787
Vergoeding readers/werkmappen	-55	27.285	15.097
Vergoeding gereedschappen	30.711	46.050	30.246
Bijdrage introductieweek	13.085	12.000	11.280
Vergoeding kosten B-VCA	8.005	7.100	4.932
Doorberekende machinekosten	30.700	37.804	49.648
Doorberekende algemene kosten	-	-	1.374
Vrijval egalisatierekening	238.606	238.606	238.606
Overige opbrengsten & giften	178.000	2.500	-
Diverse opbrengsten	35.845	8.500	7.333
<i>Totaal overige baten</i>	791.259	727.055	623.982

B12 Toelichting behorende tot de enkelvoudige staat van baten en lasten over 2018 (vervolg)

4	Lasten	Uitkomst 2018 EUR	Begroting 2018 EUR	Uitkomst 2017 EUR
4.1	Personele lasten			
	<u>Lonen, salarissen, sociale lasten en pensioenlasten</u>			
	Lonen en salarissen	1.942.326	1.965.266	1.828.056
	Sociale lasten	255.594	269.356	236.078
	Pensioenpremies	268.630	291.037	251.283
		<u>2.466.550</u>	<u>2.525.660</u>	<u>2.315.417</u>
	<u>Overige personele lasten</u>			
	Inhuur derden/ detacheringen	47.168	57.200	54.428
	Arbo en VGM	18.376	16.325	21.422
	Reiskosten woon-werkverkeer (incl. verhuiskostenverg.)	24.075	25.550	21.815
	Opleidingen	56.283	36.550	50.745
	Premies (bovenwettelijke) WW uitkeringen	14.150	23.300	11.882
	Overige personeelslasten	25.958	17.275	13.806
		<u>186.010</u>	<u>176.200</u>	<u>174.098</u>
	Uitkeringen (-/-)	-	-	-23.563
	Totaal personele lasten	<u><u>2.652.560</u></u>	<u><u>2.701.860</u></u>	<u><u>2.465.952</u></u>
4.2	Afschrijvingen			
	Gebouwen	355.920	355.920	355.920
	Verbouwingen	4.332	4.641	2.266
	Terreininrichting	1.632	1.860	1.413
	Machines	71.256	73.595	63.323
	Hardware	9.886	9.678	7.098
	Software	10.959	7.304	6.071
	Overige materiële vaste activa	95.973	106.039	88.012
	Opbrengst verkopen machines	-2.500	-	-
	<i>Totaal afschrijvingen</i>	<u><u>547.458</u></u>	<u><u>559.036</u></u>	<u><u>524.103</u></u>
4.3	Huisvestingslasten			
	Verzekeringen	13.957	19.500	19.614
	Klein onderhoud en exploitatie	69.474	86.000	61.045
	Energie en water	99.517	94.100	88.172
	Schoonmaakkosten	93.948	99.825	94.520
	Heffingen	96.880	71.500	93.345
	Dotatie onderhoudsvoorziening	38.000	100.000	38.000
	Overige huisvestingskosten	7.845	9.725	9.950
	Doorbelaste huisvestingskosten	-5.897	-7.006	-7.067
	<i>Totaal huisvestingslasten</i>	<u><u>413.724</u></u>	<u><u>473.644</u></u>	<u><u>397.579</u></u>

B12 Toelichting behorende tot de enkelvoudige staat van baten en lasten over 2018 (vervolg)

4.4 Overige instellingslasten	Uitkomst 2018 EUR	Begroting 2018 EUR	Uitkomst 2017 EUR
Administratie- en beheerslasten			
Telefoonkosten	2.968	5.000	6.807
Porto	2.531	2.925	2.351
Drukwerk/ kopieerkosten	1.993	3.000	1.340
Contributies en abonnementen	13.640	14.350	13.709
Advieskosten	22.738	20.000	11.888
Verzekeringen	6.832	4.500	4.489
Administratiekosten	12.563	10.500	16.452
Accountantskosten	14.165	16.880	16.213
Reis- en verblijfskosten	6.618	8.375	6.752
Huur apparaten	12.013	13.975	11.457
Automatiseringskosten	22.141	30.400	27.878
Kantoorkosten	6.358	7.500	4.601
Overige beheerslasten	-	-	-
<i>Totaal administratie- en beheerslasten</i>	124.560	137.405	123.937
Inventaris, apparatuur en leermiddelen			
Klein inventaris en studentfaciliteiten	12.837	12.350	4.550
Onderhoud machines	25.582	20.000	14.234
Verzekeringen machines en inventaris	15.875	15.000	14.767
Vervoer en opslag	150	750	268
Onderhoud werkplaats/ werkplaatsbenodigdheden	34.174	47.800	27.782
Automatiseringskosten leermiddelen	11.364	15.710	9.779
Boeken en tijdschriften	1.122	3.100	1.271
Examenkosten	32.029	13.310	12.658
Diplomeringskosten	2.530	4.200	3.703
Readers/werkmappen	463	30.325	23.909
Gereedschap	31.524	46.050	32.521
Materialen	38.105	67.795	57.542
Veiligheidsmiddelen leerlingen	517	29.040	22.242
Kosten BVCA	7.952	7.100	5.210
Introductieweek	14.958	15.700	14.740
Overige leerlingkosten	9.804	5.335	4.984
<i>Totaal inventaris, apparatuur en leermiddelen</i>	238.986	333.565	250.160

B12 Toelichting behorende tot de enkelvoudige staat van baten en lasten over 2018 (vervolg)

Overige	Uitkomst 2018 EUR	Begroting 2018 EUR	Uitkomst 2017 EUR
<u>Marketing en publiciteit</u>			
Reclamekosten	1.817	2.000	2.713
Website	1.307	1.850	1.307
Drukwerk/ folders	728	3.000	2.561
Beurzen	9.837	10.000	7.322
Wervingskosten	2.978	2.650	1.837
Overige publiciteitskosten	777	650	-
<i>Totaal marketing en publiciteit</i>	17.444	20.150	15.740
<u>Overige lasten</u>			
Bestuurskosten	14.838	7.500	7.699
Representatiekosten	2.834	2.500	5.999
Kantinekosten	14.844	15.000	14.929
Bijdrage RIF	55.000	55.000	55.000
Kosten herziening btw voorgaande jaren	5.452	-	3.621
Mutatie voorziening dubieuze debiteuren	-292	-	6.775
Overige	-602	2.500	4.266
<i>Totaal overige lasten</i>	92.074	82.500	98.289
Totaal overige instellingslasten	473.064	573.620	488.126

B12 Toelichting behorende tot de enkelvoudige staat van baten en lasten over 2018 (vervolg)

	Uitkomst 2018 EUR	Begroting 2018 EUR	Uitkomst 2017 EUR
5 Financiële baten en lasten			
<u>Financiële baten</u>			
Rentebaten	57	-	257
Rentebaten groepsmaatschappijen	9	-	5.877
<i>Totaal financiële baten</i>	<u>66</u>	<u>-</u>	<u>6.134</u>
<u>Financiële lasten</u>			
Rente hypotheek	25.333	25.331	26.238
Compensatie herbeoordeling rentederivaten	-17.221	-	-29.400
Rentelasten	22	-	-
Overige financiële lasten	1.281	1.300	1.249
<i>Totaal financiële lasten</i>	<u>9.415</u>	<u>26.631</u>	<u>-1.913</u>
Saldo financiële baten en lasten	<u><u>-9.349</u></u>	<u><u>-26.631</u></u>	<u><u>8.047</u></u>
6 Resultaat deelnemingen			
Resultaat Stichting LiS TOP	-	44	9.172
	<u><u>-</u></u>	<u><u>44</u></u>	<u><u>9.172</u></u>

C1 **Controleverklaring**

pagina 2 invoegen

pagina 3 invoegen

pagina 4 invoegen

pagina 5 invoegen

pagina 6 invoegen

C2	(Voorstel) Bestemming van het exploitatiesaldo
-----------	---

Voorgesteld wordt het exploitatiesaldo als volgt te muteren in het eigen vermogen:

	2018 EUR
Eigen vermogen per aanvang boekjaar	1.497.023
Verrekening exploitatiesaldo	335.286
Overige mutaties	-
Eigen vermogen per ultimo boekjaar	<u>1.832.309</u>

Dit voorstel, dat nog goedgekeurd dient te worden door de Raad van Toezicht, is voorshands in de jaarrekening verwerkt.

C3 Gebeurtenissen na balansdatum

Er zijn geen gebeurtenissen na balansdatum.

D Algemene informatie

Gegevens over de rechtspersoon

Bevoegd gezag nummer	41894
Brin	02OV
Statutaire naam	Stichting Leidse Instrumentmakers School
Juridische vorm	Stichting
KvK nummer	27336584
Webadres	http://www.lis.nl
Sector	BVE
Straatnaam/huisnummer	Einsteinweg 61
Postcode / Plaats	2333 CC Leiden
Telefoon	071-5681169

Informatie over de rapportage

Rapportageperiode	1-1-2018 t/m 31-12-2018
-------------------	-------------------------

Contactpersoon voor deze rapportage

Naam	mevr. ir. G.J.M. Bun
Functie	directeur
Telefoon	071-5681169
E-mail	bun@lis.nl

Accountant

Accountantskantoor	FSV Accountants + Adviseurs B.V.
Accountant	dhr. K. Verhoeven RA CISA

G. Geormerkte doelsubsidies OCW
G1 Verantwoording subsidies zonder verrekeningsclausule

Omschrijving	Kenmerk	Datum	Bedrag van de toewijzing	Ontvangen t/m verslagjaar	Geheel uitgevoerd en afgerond	Nog niet geheel afgerond
Wachtgeld	2017/2/606765	20-10-2017	100.580	100.580	x	
Excellentie MBO	2017/2/702151	19-12-2017	22.268	22.268		x
Kwaliteitsafspraken MBO	2017/2/702151	19-12-2017	106.570	106.570		x
Prestatiebox MBO variabel	2018/2/1022657	20-11-2018	61.721	61.721	x	
Bijdrage CIV	BO.13.0334 / PM	1-3-2013	1.900.000	1.900.000		x
Voorziening leermiddelen minima 2017	2017/2/521319	20-12-2016	5.695	5.695	x	
Voorziening leermiddelen minima 2018	2018/2/872899	22-8-2017	9.277	9.277		x
			<u>2.206.111</u>	<u>2.206.111</u>		

G2 Subsidies met verrekeningsclausule
G2-A Aflopend per ultimo verslagjaar

Omschrijving	Kenmerk	Datum	Bedrag van de toewijzing	Ontvangen t/m verslagjaar	Totale kosten	Te verrekenen
Versterking salarismix	2018/2/728349	22-1-2018	58.167	58.167	58.167	-
Zij-instroom	2017/2/423172	21-3-2017	21.615	21.615	21.615	-
			<u>79.783</u>	<u>79.783</u>	<u>79.783</u>	-

G2-B Doorlopend in een volgend verslagjaar

Omschrijving	Kenmerk	Datum	Bedrag van de toewijzing	Saldo 1-1-2018	Ontvangen in verslagjaar	Totale kosten	Saldo nog te besteden 31-12-2018
RIF	108386	20-10-2016	507.948	170.613	101.590	65.455	206.748
Totaal aflopend			<u>507.948</u>	<u>170.613</u>	<u>101.590</u>	<u>65.455</u>	<u>206.748</u>

H. Bezoldiging van bestuurders en toezichhouders

In het kader van de Wet Normering Topinkomens dient het aantal complexiteitspunten te worden berekend om het bezoldigingsmaximum te bepalen.

criterium	Punten
Totale baten <€5M	2
Aantal leerlingen <1.500	1
Aantal sectoren	1
Extra punt i.v.m MBO techniek	1
Totaal aantal punten	5
Klasse voor bezoldigingsmaximum	B

Bezoldiging topfunctionarissen

Naam	Ing.D.W.Harms
Functie	directeur
Duur	1-1 t/m 31-12
Omvang	1,0
Gewezen topfunctionaris	nee
Bezoldigingsmaximum	€ 122.000

Bezoldiging

Beloning	€ 109.843
Belaste onkostenvergoedingen	€ -
Beloningen betaalbaar op termijn	€ -
Totaal bezoldiging	<u>€ 109.843</u>

Gegevens 2017

Duur dienstverband	1/1 - 31/12
Omvang dienstverband	1,00

Bezoldiging 2017

Beloning	€ 108.560
Belaste onkostenvergoedingen	€ -
Beloningen betaalbaar op termijn	€ -
Totaal bezoldiging	<u>€ 108.560</u>

Toezichthoudende topfunctionarissen

Naam	Dr. A. J. van Strien	Prof. Dr. P.H. Kes	Dr. H.B. Brom
Functie	voorzitter Bestuur	penningmeester Bestuur	secretaris Bestuur
Duur	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Individueel WNT-maximum	€ 18.300	€ 12.200	€ 12.200

Bezoldiging

Beloning	€ 1.500	€ 1.500	€ 1.500
Belaste onkostenvergoedingen	€ -	€ -	€ -
Beloningen betaalbaar op termijn	€ -	€ -	€ -
Totaal bezoldiging	<u>€ 1.500</u>	<u>€ 1.500</u>	<u>€ 1.500</u>

Gegevens 2017

Duur dienstverband	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
--------------------	-------------	-------------	-------------

Bezoldiging 2017

Beloning	€ 1.500	€ 1.500	€ 1.500
Belaste onkostenvergoedingen	€ -	€ -	€ -
Beloningen betaalbaar op termijn	€ -	€ -	€ -
Totaal bezoldiging	<u>€ 1.500</u>	<u>€ 1.500</u>	<u>€ 1.500</u>

H. Bezoldiging van bestuurders en toezichhouders (vervolg)

Leden Raad van Toezicht

Mr. J.E. van der Boon (voorzitter)

Dhr R. van den Brink

Drs. H.G.M. Coolen

Drs. R. Nefkens

Mevr. J.H. Everts-van Driel

Ir. C.M. Buijsrogge

duur dienstverband

1/1 - 31/12

1/1 - 31/12

1/1 - 31/12

1/1 - 31/12

1/1 - 31/12

11/12 - 31/12

Alle leden van de Raad van Toezicht zijn onbezoldigd.